

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

ULUSLARARASI
BALKAN
ÜNİVERSİTESİ
ibu.edu.mk

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

TÜRKÇENİN İMLASI

- ULUSLARARASI SEMPOZYUM -

24-26 Eylül 2025 | İSTANBUL

BİLDİRİ ÖZETLERİ

@turkceninimlasi

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

TÜRKÇENİN İMLASI

- ULUSLARARASI SEMPOZYUM -

24-26 Eylül 2025 İSTANBUL

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKÇENİN İMLASI
-ULUSLARARASI SEMPOZYUM-

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

24-26 Eylül 2025 / İstanbul Üniversitesi – Türkiye

Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği

Merkez Mahallesi Feshane Caddesi No:3 Eyüpsultan/İstanbul

Yayınlanma tarihi: Eylül 2025

Tel: 0 (212) 581 61 72 - 0 530 936 75 15

<https://www.tded.org.tr/tr/faaliyetler/turkcenin-implasi-sempozyumu>

implasempozyumu@tded.org.tr

ISBN: 978-605-06911-4-6

tdedtr

tdedtr

turkiyedilveedebiyat

İçindekiler

Hüseyin Cavid ve Türk Dünyasında Ortak Alfabenin Önemi

Prof. Dr. Ahmed Sami ELAYDY 14

Afganistan Özbekçesi İmlasının Alfabe Reformundan Önceki ve Sonraki Durumu ve Farklılıkları

Dr. Öğr. Üyesi Ahmad Shafiq SHAFI 16

“Medeniyet Şifresinin Miftahı” ve “Cumhuriyet” İmlası: Refik Halit Karay’ın İmla Konusundaki Görüşleri

Prof. Dr. Ahmet KOÇAK 18

Osmanlı Türkçesinde Ecnebi Kelimelerin İmlası

Prof. Dr. Ahmet Şefik ŞENLİK 20

Osmanlıcada Türkçe Ünlülerin İmlası

Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY 22

Medya ve Dijital Ortamlarda (+IA-) Ekiyle Türetilen Yeni Kelimeler Hakkında

Prof. Dr. Ali CİN 23

Eski Anadolu Türkçesi Metinlerinin Transkripsiyonu Meselesi

Doç. Dr. Aziz MERHAN 25

Eski Türk Şiirindeki Toharca Alıntılarının İmlasına Dair

Doç. Dr. Berker KESKİN 27

**Ortak Türk Alfabesi Bakış Açısıyla Kazak, Özbek, Karakalpak
Alfabelerinin ve İmlalarının Değerlendirilmesi**

Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYĞUR 29

Türk Dünyasında Ortak Alfabe Problemi ve Çözüm Yolları

Prof. Dr. Elçin İBRAHİMOV 31

**İmla ve Alğı: Basın ve Yayında İdeolojik Bir Temsil ve Ayırıştırıcı Unsur
Olarak İmla**

Elif SÖNMEZİŞİK AYDIN (Yazar/Editör) 33

**Osmanlı Dönemi'nde Bulgarca Yazılan Türkçe Ders Kitaplarında
Türkçenin İmlası ve Ses Bilgisi Sistemi**

Dr. Öğr. Üyesi Embie KYAZİMOVA 35

**Tatar Türkçesinin Alfabe Serüveni ve Geçmişten Günümüze İmla
Tartışmaları**

Dr. Öğr. Üyesi Fatih EKİCİ 37

Dijital Çağda Yazım Kılavuzu ve Yapay Zekâ

Dr. Öğr. Üyesi Fatih KURTULMUŞ 39

**19-20. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı Metinlerinde Noktalama
İşaretlerinin Kullanımı**

Dr. Öğr. Üyesi Fatih TİĞLİ 12

**Tanzimat Dönemi Eserlerinde İmla Sorunları: Avrupa'da Bir Cevelan
Örneği**

Prof. Dr. Fazıl GÖKÇEK 41

**İmlanın Kimlik İnşa Aracı Olarak Kullanımına Bir Örnek: Tatar
Alfabesinin Yaña İmle (Yeni İmla) Dönemi**

Dr. Öğr. Üyesi Gözde GÜNGÖR 43

**Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur Metnindeki Sanskritçe Kelimelerin
Yazımındaki İkilikler ve Bunun Nedenleri**

Prof. Dr. Hacer TOKYÜREK 45

Dijital Dilin Yazı Dili Üzerindeki Etkisi

Prof. Dr. Hacı DURAN 47

**Batı Dillerinden Alıntı Kelimelerin Türkçe Ses ve Hece Yapısı
Bağlamıyla Yazımı**

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE 49

**“Yazuv Kâ'ideleri” ve “Yeñi İmlâ Mu'allimi” Başlıklı Eserlerde İmla
Öğretimi**

Doç. Dr. Halilibrahim ERTÜRK, Gizem KÜRÜŞ (Yüksek Lisans Öğrencisi)..... 51

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Medya Dili Sorunları

Dr. Öğr. Üyesi Halit ÇELİK, Öğr. Gör. Merve MIHCI 53

Dinî Metinlerin Tercümesinde İmla ve Noktalama İşaretlerinin Önemi

Prof. Dr. Halis DEMİR, Selda BUĞRUL (Öğretmen) 55

Türkçede Çift Ünsüzle Başlayan Hecelerin Yazımı Sorunu

Öğr. Gör. Dr. Hande BULDUK 57

Okur Gözüyle İmla Sorunu

Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÇELİK 59

Dijital Habercilikte İmla Kullanımı: X (Twitter) Örneği

Öğr. Gör. Hatice TEKLER..... 61

**ChatGPT'ye Sorduk: Türkçe Noktalama İşaretlerine
Eleştirel Bir Bakış**

Prof. Dr. Hayrullah KAHYA, Dr. Öğr. Üyesi Miranda TCHANKVETADZE,
Doç. Dr. Giga KAMUSHADZE 63

Kültürel Sürdürülebilirlik için Türkçe İmladaki Sorunlar ve Çözümleri

Doç. Dr. Hilmi DEMİRAL 65

**Kutadgu Bilig'in Türkiye Türkçesine Aktarımında Gramere Dayalı
Bazı Hususlar**

Prof. Dr. İbrahim TAŞ, Gülfidan ÇİÇEKLİ (Doktora Öğrencisi)..... 67

Yazım Kılavuzu'nun Yazım Kılavuzu'na Göre İmlası

Dr. Öğr. Üyesi Kadir YILMAZ..... 69

Türkçenin İmlasından Karmaşık Bir Durum Olarak Nispet Eki

Arş. Gör. Dr. Kubilay FENER 71

Türkiye Türkçesinde Arapça ve Farsça Kökenli Sözcüklerin Yazımı

Doç. Dr. Kürşat EFE 73

Azerbaycan Türkçesinde (İran Sahası) İmla Meselesi Eş Zamanlı Bir İnceleme

Doç. Dr. Mehdi REZAEİ 75

İlk Yazılı Metinlerinden Günümüze Rusça Alıntı Kelimelerin Kırgız Türkçesinde Yazımı

Doç. Dr. Meder SALİEV 77

İmladaki İhtilafın Kaynağı Olarak Farklı Türkçe Anlayışları: Felsefecilerin Görüşleri

Arş. Gör. M. Halit ÇELİKİYÖN 79

Birleşik Kelimelerin Yazımı

Prof. Dr. Latif BEYRELİ, Dr. Mehmet Önder KARACAOĞLU 81

Fâsıladan Virgüle: Bir Noktalama İşaretinin Son Devir Osmanlı Literatüründeki Serüveni

Arş. Gör. Dr. Mehmet SAVAN 83

Güncel Türkçe Sözlük'te Renk Adlarıyla Oluşturulan Birleşik Kelimelerin Yazımına Dair Bir İnceleme

Merve CAN (Doktora Öğrencisi) 85

Harf İnkılabı Sonrası (1928-1940) Türkiye'de İmla Tartışmaları ve Devrin Edebiyatçılarının Türkçenin İmlasına Dair Düşünceleri

Doç. Dr. Mesut KOÇAK 87

Türkülerin Yazılı Ortamdan İcra Ortamına Aktarılmasında İmlanın Etkisi

Doç. Dr. Muhammet Emin ALTINIŞIK 89

Tarihî Dönem Metinlerinin Çeviri Yazılı Yayınlarında Noktalama İşaretlerinin Önemi

Prof. Dr. Muhammet YELTEN 91

1928 Harf Devrimi Sonrasında Arap Harflerinden Latin Harflerine Geçişle Birlikte Ortaya Çıkan İmla Sorunları

Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK 93

**İlhami Emin’in Yürüyen Duvar Adlı Romanında Modernist Bir Bakış
Açısı: İmlasızlık ve Anlatı Stratejisi**

Dr. Öğr. Üyesi Mumin ALIOV 95

İbrani Alfabeti ile Türkçenin Yazımı: Karay Türkçesi

Doç. Dr. Murat KOÇAK 97

Türkçe Sözlük’te Kelimelerin İmlası Niçin Değişti?

Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH 99

-mI/-mU Eki/Kelimesi İmlada Bitişik mi Yazılmalı?

Prof. Dr. Nadir İLHAN 101

**Seyyid Ali Paşa’nın Resmü’l-Acîb’inden Hareketle Fransızca
Kelimelerin Telaaffuzunda Osmanlı Türkçesi Alfabetinin Kullanımına
Dair Tespitler**

Prof. Dr. Neslihan İlknur KOÇ KESKİN, Öğr. Gör. Ceyda ÇELEBİ 103

**Türkçenin İmlasına Başkaldıran Şairler: İkinci Yeniciler, Maviciler,
Toplumcu Gerçekçiler**

Doç. Dr. Nilüfer YILDIRIM 105

**Hindistan’da Türk Dilinin İzleri ve Ortak Türk Alfabeti Tartışmaları:
Detaylı Bir Analiz**

Dr. Öğr. Üyesi Noushad MK 107

**Otomatik İmla Değerlendirme Rubriği: Yabancı Dil Olarak Türkçe
Öğrenenler İçin Yapay Zekâ Tabanlı Bir Yaklaşım**

Dr. Öğr. Üyesi Özlem KURT 109

İkdam ve İmla Meseleleri

Doç. Dr. Özlem NEMUTLU 111

**Oğuz Grubu Türk Lehçelerinde Latin Alfabeti: Farklılıkların Tarihi
Dil Bilimsel Sebepleri ve Ortaklaşma Yolları**

Dr. Sara BEHZAD , Dr. Shahrouz AGHATABAI 113

Doğu ve Batı Türkçesi İmla Üslup ve Geleneği

Prof. Dr. Selami ECE 115

Bir Dijital Medya Kavramı Olarak Emoji

Dr. Öğr. Üyesi Serdar GÜRÇAY 117

Harf İnkılabı Sürecinde Gazetenin İmla ile İmtihanı: Cumhuriyet Örneği

Arş. Gör. Dr. Sevim GÜLDÜRMEZ, Arş. Gör. Dr. Mizan ÇOŞKUN ÖZGÜR 119

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bağlamında İmla ve Telaffuz Konularına Genel Bir Bakış

Dr. Öğr. Üyesi Şaban ÇOBANOĞLU, Sena TOPALOĞLU ŞİMŞEKOL 121

Türkçenin Kullanımı: Türkçe İşletme ve Kurum Adlarının Yabancılaştırılması Hususu Örneği

Doç. Dr. Osman TÜRK, Dr. Öğr. Üyesi Fatma KOÇ 123

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Videolarında Yapay Zekâ Tabanlı Alt Yazılardaki Hataların Analizi ve Geliştirme Önerileri

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ŞİMŞEK, Spiker Emre ŞİMŞEK 125

Türkiye Türkçesi ve Türkmen Türkçesi Yazım Kurallarının Karşılaştırılması

Doç. Dr. Tuna BEŞEN DELİCE 127

Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzlarının (1972-2008 arası) İmla Açısından Karşılaştırılması

Dr. Öğr. Üyesi Uğur ÖZGÜR 129

Türkçede İnternet Jargonları ve Yeni Dilsel Trendler: Dijital Kültürün Dil Üzerindeki Etkisi

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ÇÜRÜK 131

Tarihî Metinlerde Eklerin İmlası Üzerine: 1818 ve 1830 Tarihli Cönk Metinleri Örnekleminde

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ÇELİK 133

Türkçenin İmlası ile İlgili Müellifi Meçhul Bir Yazma Eser

Arş. Gör. Dr. Yunus Emre VAROL 135

Özbek Dilinin Alfabeti: Sorunlar ve Çözüm Önerisi

Prof. Dr. Yuldasheva Shakhlo SHUKURLAEVNA 137

Türk Dil Kurumunun Dijital Görünürlüğüne Eleştirel Bir Bakış

Arş. Gör. Yusuf MAKİNE 139

1962 Yılı “Sovyet Dönemi SSCB Halklarının Edebî Dillerini Geliştirme Meseleleri” Konferansında Türk Dilleri Oturumunda İleri Sürülen İmla Üzerine Sorunlar

Doç. Dr. Zehra OTUZBAY 141

Sempozyum Kurulları 144

Katılımcı ve İletişim Bilgileri 148

Hüseyin Cavid ve Türk Dünyasında Ortak Alfabenin Önemi

Prof. Dr. Ahmed Sami ELAYDY

Ayn Şems Üniversitesi,
ahmedsami79@yahoo.com, Kahire/MISIR

Bu çalışma, Azerbaycan edebiyatının önemli isimlerinden Hüseyin Cavid'in ortak alfabe fikrine katkılarını, onun eserleri ve entelektüel bakış açısı çerçevesinde ele almayı amaçlamaktadır. Cavid, Türk dünyasının kültürel birliğine yönelik düşünceleriyle dönemin önemli bir figürü olarak öne çıkmıştır. Araştırmada, ortak alfabenin Türk halkları arasındaki dilsel ve kültürel bağları güçlendirme potansiyeli, Cavid'in edebî mirası üzerinden incelenmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde, Hüseyin Cavid'in edebî eserlerinde dil birliği ve yazı birliği temasının nasıl işlendiği detaylandırılmıştır. Başlıca kaynaklar arasında Cavid'in "İblis" ve "Şeyda" gibi eserleri incelenmiş, bu eserlerde ortak Türk dili ve alfabe vurgusu ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca Cavid'in çağdaşlarıyla karşılaştırmalı olarak ele alınması, onun bu konudaki farklı bakış açılarını anlamak için önemli bir yöntem olarak kullanılmıştır.

İkinci bölümde, Türk dünyasında alfabe birliği çabalarının tarihî gelişimi değerlendirilmiş ve bu süreçte Cavid'in rolü ele alınmıştır. İsmail Gaspir-

lı'nın “Dilde, Fikirde, İşte Birlik” vizyonu ve Ziya Gökalp'in Türkçülük fikirleri çalışmaya referans sağlamıştır.

Sonuç olarak, Hüseyin Cavid'in ortak alfabe ve dil birliği konusundaki fikirleri, Türk dünyasının gelecekteki entegrasyon süreçleri için önemli bir ilham kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, Cavid'in düşünceleri, özellikle dijital çağda dil ve alfabe birliği çalışmalarında rehber niteliği taşımaktadır.

Afganistan Özbekçesi İmlasının Alfabe Reformundan Önceki ve Sonraki Durumu ve Farklılıkları

Dr. Öğr. Üyesi Ahmad Shafiq SHAFI

Kabil Devlet Üniversitesi, ahmadjiddi@gmail.com,
Kabil/AFGANİSTAN

Afganistan, Türklerin eski ve tarihî vatanı sayılmaktadır. Günümüzde Afganistan coğrafyasında Özbek, Türkmen, Kırgız, Kazak, Afşar, Kızılbaş ve Karluk Türkleri yaşamaktadır. Bunların arasında sadece Özbek ve Türkmenlerin yazı dilleri mevcuttur. Afganistan'daki devletlerin yanlış dil politikalarından dolayı Afganistan Türkleri 1987'ye kadar kendi dillerinde okuma ve yazma hakkına sahip değildi. Fakat 1987'de Sovyetler Birliği'nin desteğiyle ve Afganistan'da iktidar partinin uyguladığı dil politikaları neticesinde Afganistan Türkleri kendi dillerinde okuma, yazma ve eğitim görme hakkına sahip oldular. Böylece Afganistan Özbekleri kendi dillerinde gazete, şiir kitapları, ders kitapları yayımlamaya başladılar. Afganistan Devleti'nin resmî alfabesi Arap alfabesi olduğu için Afganistan Özbekleri de eserlerini Çağataycaya dayalı Arap alfabesiyle yazmışlardır. Ancak bu alfabenin Özbekçe için yetersizliği uzun süre Afganistan Özbekleri tarafından tartışılmıştır. Nihayet 2005

yılında Afganistan'daki Özbek şair, yazar ve dilcilerinin önerisiyle Afganistan Özbekçesi alfabesinde reform yapılmış ve bu reform Afganistan Bilimler Akademisi tarafından onaylanmıştır.

Yeni alfabe yürürlüğe girdikten sonra Afganistan Özbekçesi imlasında da bazı değişiklikler olmuştur. Mesela reformdan önce *iş* (ایش) ile *eş* (ایش) aynı biçimde yazılırken reformdan sonra *ایش* ile *ایش* biçiminde iki farklı yazılış şekli benimsenmiştir. Aynı şekilde el sürmek anlamına gelen *sila-* ile seçmek anlamına gelen *sayla-* filleri *سیله-* biçiminde yazılmaktaydı. Fakat reformdan sonra *سیله-* ve *سیله-* biçiminde yazılarak fark gösterilmiştir. Ayrıca reformdan önce ek almış kelime ve fiiller farklı biçimlerde yazılmaktaydı: *کیلمه یدی / کیلمیدی* gibi. Reformdan sonra eklerin imlası kurallı bir şekilde yazılmaktadır. Bu bildiride Afganistan Özbekçesinde alfabe reformunun öncesinde ve sonrasında kelime ve eklerin imla farklılıkları değerlendirilmiş ve bu reformun sağladığı kolaylıklar örneklerle gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afganistan Özbekçesi, Alfabe Durumu, Alfabe Reformu, İmla Farklılıkları, Eklerin Yazılışı

“Medeniyet Şifresinin Miftahı” ve “Cumhuriyet” İmlası: Refik Halit Karay’ın İmla Konusundaki Görüşleri

Prof. Dr. Ahmet KOÇAK

İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
ahmet.kocak@medeniyet.edu.tr, İstanbul/TÜRKİYE

İstanbul Beylerbeyi’nde dünyaya gelen Refik Halit Karay (1888-1965), Galatasaray Lisesinden sonra girdiği Hukuk Fakültesinde öğrenci iken dergi ve gazetelerde yazılar yayımlar. Kısa ömürlü bir edebiyat dönemi olan Fecr-i Âti edebiyat topluluğunun içinde bulunan Refik Halit, Eşref, Şehrah, Kalem, Cem gibi dergilerinde imzasız ya da “Kirpi” müstearıyla yazılar kaleme alır. Karay, Son Havadis, Ay Dede gibi neşrettiği süreli yayınların dışında roman, hikâye, günlük, anı/hatıra, deneme, tiyatro, fıkra gibi edebî türlerde yazdığı eserlerle de Türk edebiyatında müstesna bir yere sahiptir. Karay, ele aldığı konular kadar dil ve anlatımı, üslubuyla da dikkat çekmiş bir yazardır. Yalın bir üslupla oluşturduğu renkli betimlemeleri, samimi ve içten çizdiği derin karakterleri onu, Türkçeyi en iyi kullanan yazarlardan birisi yapmıştır. O, yazı dilini konuşma dili üzerine bina etmiş bir yazardır. Karay, 1922-1938 yılları arasında yaklaşık on altı ay sürgünde kalmıştır.

Refik Halit'in 1938-1965 yılları arasında gazete ve dergilerde yayımladığı yazılardan genel olarak dil ve Türkçe ile ilgili olanları Türkçenin Tadı ve Âhengi adıyla bir arada toplanmıştır. Eserin içerisindeki yazıların önemli bir kısmı "İmla" ve "Telaffuz" üzerinedir. Karay'ın dil inkılabı ve imla ile ilgili görüşlerinin kısa özeti şu şekildedir: "Türkçe tam karşılıkları olan yabancı kelimeleri kullanmamak; yabancı dillerden geçmiş kaideleri atıp yalnız kendi kaidelerimize uymak; yabancı asıllardaki telaffuz ve kaideleri bilmemezlikten gelmek; ilim ve fen ıstılahlarını, şimdiki adıyla 'terimleri' kurmak." gibi. Bu çalışmada Türk edebiyatının en önemli üslup sahibi yazarlarından birisi olan Karay'ın Türkçenin imlası konusundaki görüşleri örneklerle açıklanmaya çalışılacaktır.

Osmanlı Türkçesinde Ecnebi Kelimelerin İmlası

Prof. Dr. Ahmet Şefik ŞENLİK

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, as.senlik@gmail.com,
İstanbul/TÜRKİYE

Anadolu’da Türkler, kendileri de birtakım cüzi ilaveler yapmak suretiyle, yazılı metinlerini oluşturmak için yedi yüz yıla yakın bir zaman Fars modifikasyonlu Arap alfabesi kullanmışlardır. Buna rağmen Arap alfabesinin Türk dilinin seslerini karşılamadaki acziyeti, özellikle ünlülerin nitelik bakımından ifade edilmesi hususunda bertaraf edilememiştir.

Önce Anadolu’da başlayan, daha sonra bütün Osmanlı coğrafyasına yayılan Türkçe yazım geleneğinde, Arapça ve Farsçadan alınan unsurların (kelime ve ekler) yazılması noktasında -fonolojik kaygıdan uzak bir şekilde- mümkün mertebe menşee dilin imlasına riayet edilmiştir. Türkçe unsurların imlası da zamanla büyük oranda oturmuş ve istikrarlı hâle gelmiştir. Bu üç dil (Türkçe, Arapça ve Farsça) Osmanlı cemiyetinde “elsine-i selâse” diye adlandırılmış, yazı dili olarak yerli ve mübah telakki edilmiştir.

Yedi asırlık zaman zarfında Türkçenin söz varlığı sadece söz konusu bu üç dile ait kelimelerle sınırlı kalmamış, gayrimüslim toplulukların dillerinden

de birçok kelime alınmıştır. Ecnebi lisan olarak görülen Yunanca, İtalyanca (ile ilişkili diller), Fransızca, Güney Slavik Diller (Bulgarca-Makedonca, Boşnakça-Sırpça-Hırvatça), Macarca, Romence, Arnavutça gibi dillerden birçok kelime alınmış ve Türkçeye mâl edilmiştir. Bu dillerden alınan kelime (ve diğer unsurların) imlası hususu, “elsine-i selâse”de mevcut olanlardan biraz farklı bir durum arz etmektedir. Bunların Türkçede gündelik hayatta kullanılanları nispeten belli bir fonolojik ve ortografik yerleşme sürecinden geçmiştir. Fakat sık duyulmayan özel adların imlası (özellikle şahıs ve yer isimleri) kariin doğru okumasını temin için müellifin nispeten hususi bir gayret sarf etmesini gerektirmiştir.

Çalışmada bu yedi yüz yıllık yazı serüveni içerisinde Osmanlı müellifinin ecnebi dillerden alınan kelimelerin (özel adların) yazımında, okunduğunda doğru telaffuzu sağlamak üzere ortaya koyduğu gayret ve yöntemler, farklı asırlara ait metinlerden seçilen örneklerle ele alınacaktır.

Osmanlıcada Türkçe Ünlülerin İmlası

Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY

Afyon Kocatepe Üniversitesi, iaypay@aku.edu.tr,

Afyonkarahisar/TÜRKİYE

Türklerin Arap harflerini kullanmaya başlamaları ile Türkçe kelimelerdeki ünlülerin yazılması problem olmaya başlamıştır. Türkçenin Arapçadan farklı yapısı sebebiyle ünlüler için harf kullanılıp kullanılmaması değişiklik göstermiştir. Bu konu zamanla oturmaya başlamış ve belli bir tarihten sonra kalıplaşmış ve belli kaidelere bağlanmıştır. Osmanlıcada Arapça ve Farsça kelimelerle Türkçe kelimelerdeki ünlülerin imlası farklıdır. Arapçada kullanılan ünlülerin aynı zamanda ünsüz olarak kullanılması da zorluk kaynağı olmuştur. Başlangıçta Türkçe ünlülerin yazılışı için açık ve kesin kurallar konulamamıştır. Sonraki dönemlerde çok farklı kullanışlar ortaya çıkmışsa da ünlülerin imlası yüzyıllar içerisinde gelişerek oturmuştur.

Bu makalede ünlülerin imlası tarihî seyri içinde örneklerle izah edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Arap Harfleri, Osmanlıca, Ünlü, İmla, Kalıplaşma

Medya ve Dijital Ortamlarda (+IA-) Ekiyle Türetilen Yeni Kelimeler Hakkında

Prof. Dr. Ali CİN

Akdeniz Üniversitesi, alicin@akdeniz.edu.tr,
Antalya/TÜRKİYE

Eklemeli dil sistemine sahip olan Türkçenin zengin bir kelime türetme mekanizması vardır. Türkçe bu özelliği sayesinde isim, fiil, kök ve gövdelerinden yapım ekleri vasıtasıyla yeni kelimeler türetebilmektedir. Türkçe yeni varlık ve kavramları karşılamak için sadece yapım eklerinden istifade etmez. Bunun yanı sıra birleştirme (ör. *açıkgöz...*), yineleme (ör. *göre göre; kuru muru...*), yardımcı fiiller (ör. *yardım et-; uygun bul-; yazabil-...*) vb. yöntemleri de kullanır. Türkçenin kelime türetme mekanizması içerisinde yer alan ilk yazılı metinlerinden günümüz modern Türk lehçelerine değin, her türlü yerli ya da yabancı isimden fiil türetmede yaygın olarak kullanılan yapım eklerinden birisi de *+IA* ekidir. Türkçe bu ekle gerek Türkçenin tarihî metinlerinde Türkçe isim ve gövdelerinden (ör. *buz+la-* “donmak”; *kargış+la-* “beddua etmek”; *yazuk+la-* “günah işlemek”; *burun+la-* “öne göçmek”; *taş+la-* “dışlamak”; *tün+le-* “gecelemek”; *yahşı+la-* “beğenmek”) gerekse yabancı kelimelerden (ör. *âşıkla-* “aşık olmak, sevmek, gönlünü kaptırmak”; *câsusla-* “casusluk etmek”; *âzâdla-* “serbest bırakmak, özgür bırakmak”;

berāberle- “birliktelik sağlamak”; *cürmle-* “suçlamak, suçlu bulmak”; *davetle-* “davet etmek”; *izzetle-* “yüceltmek, saygı göstermek”; *muhkemle-* “sağlamlaştırmak”; *duāla-* “dua etmek”; *edebale-* “terbiye etmek; kızmak, cezalandırmak; yola getirmek”; *fermānla-* “buyurmak, emretmek”; *lakabla-* “lakap takmak”) bugün bir kısmı kullanılan bir kısmı da kullanılmayan birçok kelime türetmiş ve türetmeye devam etmektedir.

Bu bildirinin amacı, günümüz medya ve dijital ortamlarda Türkçe +*LA-* isimden fiil yapım ekiyle türetilen, *Türkçe Sözlük*’te (TDK) yer almayan kelimeleri (ör. *işşala-*; *yardımla-*; *hipnozla-*; *arzla-*; *kargola-*...) ses, şekil ve anlam bilgisi açısından değerlendirerek tespit etmektir.

Anahtar Kelimeler: Medya ve Dijital Ortamında Türkçe, Yapım Ekleri, Kelime Türetme, +*LA-* Türetme Eki, Türkçe Yapı Bilgisi

Eski Anadolu Türkçesi Metinlerinin Transkripsiyonu Meselesi

Doç. Dr. Aziz MERHAN

Yıldız Teknik Üniversitesi, azizmerhan@gmail.com,
İstanbul/TÜRKİYE

Eski Anadolu Türkçesi, Türkiye Türkçesinin 13-15. yüzyıllar arasında Arap alfabesiyle yazıldığı, yazı dili ile konuşma dilinin birlikte kaleme aktarıldığı ilk dönemdir. Ardından gelen yüzyıllarda ise Osmanlı Türkçesi, Arap alfabesinde bir standart geliştirmiştir. 1928 yılında Latin alfabesine geçişin ardından, geçmişteki yazıların günümüz alfabesine uyarlanması için çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bilimsel çalışmalarda, standart alfabeğe bazı işaretlerin eklenmesiyle transkripsiyon alfabesi oluşturulmuştur. Bu süreçte, 1946 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan bir kılavuz önemli bir dönüm noktası olmuştur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Reşid Rahmeti Arat (1900-1964) tarafından hazırlanan bu kılavuz, *Türk İlmî Transkripsiyon Kılavuzu* adıyla yayımlanmış ve önerilen transkripsiyon alfabesi günümüzde de kullanılmaya devam etmektedir. Ancak bazı çalışmalarda, çeşitli nedenlerle transkripsiyon alfabesinde tam anlamıyla bir standart sağlanamamıştır. Bu nedenle bu bildiride, Eski Anadolu Türkçesi metinlerini Türkiye Türkçesine transkribe ederken dikkat edilmesi gereken bazı önemli

noktalar vurgulanmıştır. Bunlardan ilki, artık geniş bir araştırmacı çevresi tarafından kabul gören kapalı /e/ (è) meselesidir. Bir diğer önemli konu ise, transkripsiyonlu metin çalışmalarında genellikle tek biçimin kullanıldığı /n/ ünsüzüdür. Oysa, genel fonetik aktarımda arka damak /n/ (ŋ) ile ön damak /n/ (ñ) farklı biçimlerde aktarılmaktadır. Bir diğer önemli husus da kef (□) ile gösterilen /k/ ve /g/ ünsüzünün yazımıdır. Ayrıca, /b/ ~ /p/ ve /c/ ~ /ç/ ünsüzlerinin aktarımında da genel prensiplere uyulmasına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu önerilerle, daha standart bir yazım biçiminin oluşturulmasına katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Türkiye Türkçesi, Metin Çalışmaları, Transkripsiyon (yazı çevrimi), Fonetik Transkripsiyon

Eski Türk Şiirindeki Toharca Alıntılarının İmlasına Dair

Doç. Dr. Berker KESKİN

İstanbul Üniversitesi, berker.keskin@istanbul.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

Eski Uygur Türkçesi Dönemi, Türk şiirinin ilk örneklerini barındırmaktadır. Şiirlerin önemli bir bölümü Manihaist ve Budist içeriklidir. Bunların yazımı için Eski Uygur alfabesinin yanı sıra Mani alfabesi de kullanılmıştır. R. R. Arat'ın ilk olarak 1965 yılında yayımlanan *Eski Türk Şiiri* adlı eseri, konuyla ilgili önemli bir başvuru kaynağıdır. Arat, eserinin giriş bölümünde Eski Türk nazım terimleri ve şairler hakkında bilgi vermiş; yedisi Manihaizm, yirmisi Budizm ve altı tanesi de İslam muhitine ait olmak üzere otuz üç şiiri tahlil etmiştir. Bununla birlikte P. Zieme'nin *Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren* (1985) ve *Die Stabreimtexte der Uiguren von Turfan und Dunhuang* (1991) başlıklı çalışmaları, konuyla ilgili kapsamlı yayınlar arasında yer almaktadır. Eski Uygur Türkçesinin diğer eserlerinde olduğu gibi bu metinlerde de çok sayıda alıntı sözcük bulunmaktadır. Çince, Soğdca ve Toharca gibi dillerden yapılan alıntılar, genellikle dinî terimlerdir. Bu çalışmada, Eski Türk şiirinde bulunan birtakım Toharca alıntılarının imlası ele alınmaktadır. Değerlendirilen metinler, Arat'ın mezkûr eseriyle sınırlı tutulmuştur. Girişte

Eski Türk şiirinden kısaca bahsedilmiş, birinci bölümde Türkçe ile Toharca arasındaki dil ilişkilerine dair bilgi verilmiştir. İkinci bölüm, alıntıların imlasına ayrılmıştır. Burada öncelikle G. Carling ve G. J. Pinault'nun *Dictionary and Thesaurus of Tocharian A* (2023) ile D. Q. Adams'ın *A Dictionary of Tocharian B* (2013) adlı sözlüklerinden hareketle Toharca alıntılarının anlamı ve kökeni açıklanmıştır. Bunların Eski Uygur yazısında sahip olduğu imla özellikleri saptanmış, cümle örneklerine yer verilmiştir. Sonuç bölümünde elde edilen veriler bir araya getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eski Uygurca, Eski Türk Şiiri, Toharca, Dil İlişkisi, İmla

Ortak Türk Alfabeti Bakış Açısıyla Kazak, Özbek, Karakalpak Alfabelerinin ve İmlalarının Değerlendirilmesi

Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

Pamukkale Üniversitesi, ceyhunvedatuygur@gmail.com,
Denizli/TÜRKİYE

Tarih boyunca Türkçenin yazımında kullanılan harfler, temel olarak edebî dil dediğimiz yazı dilinin fonetiği çerçevesinde oluşturulmuştur (fonetik alfabe). Başka bir deyişle alfabeyi oluşturan her bir harf (işaret), ayırt edici özellik taşıyan “sesbirim”leri temsil edebilecek şekilde seçilmiştir. “Resim yazı”dan “fonetik yazı”ya doğru evriliş de bunu göstermektedir. Hangi alfabeyi kullanmış olursa olsun Türk toplulukları, (istisnaları olsa da) genel olarak tek sesi tek işaretle temsil etme gayreti içinde olmuşlardır.

Ortak Türk alfabesinin kabul edilmiş olması yetmemektedir. Bu alfabeyi her yerde aynı şekilde kullanmak, bu alfabeyle bir imla oluşturmak, bu imlayı yerleştirmek ve yaymak konusu de en önemli işlerden biri durumundadır. Zira yazı (alfabe), imlaya yansımakça karmaşa devam edecektir. Aynı alfabeyle Türk toplulukları aynı kelimeyi maalesef farklı imlalarda yazmaktadır. İmlada amaç, söylenilen sözü Türkçenin fonetiğine, temel fonetik kural-

larına uygun şekilde yazmaktır. Bu bildiride genel anlamda Türkçenin hem yazı hem de yazım meselesini Kazak, Karakalpak (Özbekistan’a bağlı özerk ülke) ve Özbek Türkçeleri temelinde karşılaştırmalı, tahlilî tarzda tartışmaya ve buna göre genel sonuçlara ulaşmaya çalışılmıştır.

Bu bildirinin amacı, tarihten günümüze Türklerin kullandıkları alfabelerin “sesbirim” açısından genel karakterini ortaya koyup günümüzde kabul edilen Latin esaslı ortak Türk alfabesini bu bakımdan değerlendirmektir. Ayrıca genel anlamda Türkçenin yazım (imla) meselesini karşılaştırmalı, tahlilî tarzda tartışmak ve genel sonuçlara ulaşmak amaçlanmaktadır. Araştırmanın kapsamı, Türklerin kullandıkları alfabelerin “sesbirim” açısından değerlendirilmesi ve Kazak, Özbek, Karakalpak lehçelerinin Latin temelli alfabeye yazımı hususu çerçevesinde kalmıştır. Araştırma, art ve eş zamanlı karşılaştırma; yazım meselesinin tespiti için de medya ve literatür taraması ile tahlil yöntemlerine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ortak Alfabe, Türk Alfabesi, İmla, Ortografya, Latin Alfabesi

Türk Dünyasında Ortak Alfabe Problemi ve Çözüm Yolları

Prof. Dr. Elçin İBRAHİMOV

Karabağ Üniversitesi, elchin.ibrahimov@karabakh.edu.az,
Karabağ/AZERBAYCAN

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türk Cumhuriyetleri bağımsızlıklarını kazanarak uluslararası alanda kendilerini tanıtmaya başladılar. Yeni bağımsız cumhuriyetler, ekonomiden bilime, sanattan spora kadar birçok alanda dünya ile ilişkiler kurarak kendilerini gösterme sürecine girdi. Bu süreç, Türk toplulukları için yeni fırsatlar yaratırken aynı zamanda tarihî bağların güçlenmesine ve ülkeler arasında daha yakın ilişkilerin kurulmasına imkân verdi. Türk Cumhuriyetleri, kültür bakanları, üniversite rektörleri, bilim insanları, akademisyenler ve araştırmacıların katılımıyla Türkiye Cumhuriyeti'nde ve diğer Türk Cumhuriyetlerinde sürekli çeşitli konularda konferanslar, sempozyumlar ve kurultaylar düzenlemeye başladı. Türk halklarının ve topluluklarının konuştuğu ortak iletişim dili ve ortak alfabe konuları bu toplantılarda önemli bir tartışma konusu olmuştur. Alanında yetkin kişilerce düzenlenen bu toplantılarda, aynı tarihî dönemde gelişen dilin farklı ağızlarla kullanılması bazen zorluklara ve anlaşmazlıklara yol açmıştır. Bu toplantılarda dil ve alfabe üzerindeki görüşler sürekli gündeme gelmiş, ortak bir alfabe

birliğine gidilip gidilemeyeceği, ortak bir yazı ve iletişim dili oluşturulup oluşturulamayacağı gibi konular üzerinde çözüm arayışları sürdürülmüştür.

Bugün küreselleşen dünyada bilimsel, ekonomik ve politik ilişkileri en üst düzeyde kurmak için Türk topluluklarının ortak bir iletişim diline ihtiyaçları vardır. Ortak iletişim diline gidilen yolda esas sorun ortak Türk alfabesidir. Günümüzde Türklerin topluluklar hâlinde yaşadıkları ülkelerdeki sorunlar (millî dilde eğitim, basın vb.) onların giderek daha fazla tehlike altına girmelerine sebep olmaktadır. Bu sorunlar belki şu an ciddi bir tehdit gibi görünmeyebilir ancak gelecekte bu durumun olumsuz sonuçlarıyla karşılaşmamak için öncelikli olarak Türk devletleri, ardından da Türk toplulukları ortak bir alfabe ve dil etrafında birleştirilmelidir.

Araştırmada Türklerin tarihte kullandıkları alfabelerden, günümüzde ileri süren ortak Türk alfabesi sorunlarından ve çözüm yollarından bahsedilmiştir.

İmla ve Algı: Basın ve Yayında İdeolojik Bir Temsil ve Ayırıştırıcı Unsur Olarak İmla

Elif SÖNMEZİŞİK AYDIN (Yazar/Editör)

Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği,
elifsonmezisikaydin@gmail.com, İstanbul/TÜRKİYE

Toplamına medya dediğimiz basın ve yayın organları, istisnasız bütün toplumlarda önemli bir etki merkezi olarak 20. yüzyıl iletişiminin belirleyicisi olmuştur. Devamında gelişen dijital medya ise 21. yüzyıl iletişimini tasarlamıştır. Türkiye’de Cumhuriyet öncesinde ve sonrasında meydana gelen dil hareketliliği, kitle iletişim, yayın ve haberleşme araçları vasıtasıyla kamuoyuna yansıtılmış, bir veya birkaç merkezden yapılan yayınlar aracılığıyla Harf ve Dil Devrimleri ile başlayan “Öz Türkçeci” süreç işlerlik kazanmış, medya toplumun dil algısını şekillendirmede başat unsur olmuştur. Dil Devrimi’nin ilk adımı olarak 1932’de kurulan Türk Dil Kurumunun (TDK) Çok Partili Dönem’de de sürdürdüğü “Öz Türkçeci” yaklaşım, sol ve liberal basın yayın unsurları tarafından benimsenirken sağ-muhafazakâr kesimler üzerinde aynı etkiyi sağlayamamıştır. Bunda Arapça ve Farsça İslami kaynak birikiminin, ilmî dil geleneğine sadakatin, dünden bugüne Türkçeleşerek

dilimize yerleşen ve tabii bir akış içinde varlığını sürdüren birçok kelimeye hayat hakkı tanıma hassasiyetinin payı büyüktür. Bugünün çok sesliliği içinde dahi Türkiye’deki farklı kesimlerin basın-yayın organlarının yazım farklılıkları dikkat çekici düzeyde olup kimi yayınların kelime seçimlerinden ve söz dizimlerinden ait olduğu kesimi sezebilmek mümkün olmakta, yayınların kendilerine has/seçici “dil” ve “imla” kullanımındaki usul, dikkatli ve rikkatli okur cephesinde “ideoloji” yahut “zihniyet” cephesini belirleyen bir veri kabul edilmektedir.

Bu çalışma ister ideoloji, ister zihniyet, ister dünya görüşü olarak adlandırılsın Türkiye’de -sağ-sol, sosyalist, Kemalist, Türkçü, İslamcı gibi- ayrışmış/ayrıştırılmış kesimleri temsil eden basın-yayın organlarının kelime seçimleri ve kendilerine has imla kurallarıyla da bir temsil mekanizması ortaya koyduklarına dikkat çekmeyi; basın ve yayın organlarının imla kullanımında ayrıştırıcı tutumlarına dair örnek incelemelere yer vermeyi; toplumda dil üzerinden zihniyet temsiline dair oluşturulan algı ile ortak imlada buluşma gayretini baltalayan yaptırımları ve açmazları tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Osmanlı Dönemi'nde Bulgarca Yazılan Türkçe Ders Kitaplarında Türkçenin İmlası ve Ses Bilgisi Sistemi

Dr. Öğr. Üyesi Embie KYAZİMOVA

Şumnu Psikopos Konstantin Preslavski Üniversitesi,
e.kyazimova@shu.bg, Şumnu/BULGARİSTAN

19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın ilk yarısında Bulgarca yazılmış ve yayımlanmış Osmanlı Türkçesiyle ilgili dil bilgisi ve ders kitapları birçok açıdan önemlidir. Bu eserler, Bulgarların Türk diline olan merakını gidermek üzere hazırlanmıştır. Bununla beraber bu iki dilli eserler o dönemde kullanılan Osmanlı Türkçesi ve Bulgarcaya ilişkin bilgi vermekte ve karşılaştırmalı dil bilgisi, dil öğrenimi, sözlük yapımı anlayışına ışık tutmaktadır. Arap harfleriyle yazılmış Türkçe kelimeler dönemin Türkçesinin imla kurallarına uygundur. Bulgarca kelimelerin yazılışı, Bulgarcanın özelliklerini göstermektedir ve günümüz Bulgarcasında görülen ses değişimlerine de işaret etmektedir.

Bu çalışmada amaç, bu döneme ait yazılı kaynakları tanıtmak ve 19. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar olan dönemde Türk fonetik sistemini, ünlü ve ünsüzlerin özelliklerini, imla ve yazım kurallarını incelemektir. Bu bil-

diride, Türkçenin imlası ve ses olayları, 19-20. yüzyıllar arasında basılmış N. Markov'un *Türk Dili Grameri* (Grammatika za turskiy yazıyk), G. Gılabov'un Bulgarca olarak yazdığı *Türk Dili Grameri*, Y. Gruev'in *Osmanlıcaya Giriş Kitabı* (Naçalna Kniga za Osmanskiy yazıyk), A. Dimitrov'un *Türk Dili Öğrenme Metodu* (Metod za izuçavane na turski ezik), P. Sarafov'un *Osmanlı Türkçesi Grameri* (Osmanska Gramatika), P. Sarafov'un *Tümce Bilgisi Grameri* (Sintaksısı) adlı eserlerinden örnekler verilerek incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, Dil Bilgisi Kitapları, Bulgarca, Kiril Alfabeti, İmla

Tatar Türkçesinin Alfabe Serüveni ve Geçmişten Günümüze İmla Tartışmaları

Dr. Öğr. Üyesi Fatih EKİCİ

Atatürk Üniversitesi, fatih.ekici@atauni.edu.tr,
Erzurum/TÜRKİYE

Tatar Türkçesinin yazı sisteminde geçirdiği değişimler ve bu süreçte yaşanan imla tartışmaları, Türk dili tarihinin önemli meselelerinden biridir. Bu bildiride, H. Kurbatov'un *Tatar Dilinin Alfabe ve İmla Tarihi* (1960) adlı temel eseri ışığında, Tatar Türkçesinin farklı alfabelerle olan serüveni ve her dönemde yaşanan imla tartışmaları ele alınmıştır. İlk olarak İdil Bulgarlarının İslamiyet'i kabulüyle başlayan Arap alfabesi dönemi, bu alfabenin Tatar Türkçesinin ses özelliklerine uyarlanma çabaları ve ortaya çıkan İske İmla- Yaña İmla tartışmaları incelenmiştir. Devamında 1920'li yıllarda Latin alfabesine geçiş sürecinde düzenlenen konferanslar, alınan kararlar ve uygulamada karşılaşılan sorunlar ile tartışmalar değerlendirilmiştir. 1939'da gerçekleşen Kiril alfabesine geçiş süreci ve bu alfabenin Tatar Türkçesinin fonetik özelliklerine uyarlanması için yapılan çalışmalar da bildiride yer almaktadır. Her alfabe değişiminde yaşanan imla sorunları ve çözüm önerileri, dönemin dil bilginlerinin (Kayyum Nasırı, Galimcan İbrahimov, Galimcan Şeref vb.) görüşleri çerçevesinde tartışılmıştır. Bildiri, Tatar Türkçesinin yazı

ve imla tarihine ışık tutarken, benzer süreçlerden geçen diğer Türk lehçeleri için de karşılaştırmalı bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tatarca, Alfabe Tarihi, İmla Değişimleri, Dil Politikası, Yazı Sistemleri

Dijital Çağda Yazım Kılavuzu ve Yapay Zekâ

Dr. Öğr. Üyesi Fatih KURTULMUŞ

Ardahan Üniversitesi, kurtulmusfatih@hotmail.com,
Ardahan/TÜRKİYE

Teknolojik gelişmeler insan hayatını büyük oranda değiştirerek pek çok kolaylık sağlamaktadır. Özellikle son yıllarda bilgisayar, internet ve yapay zekâ gibi teknolojilerin getirdiği yeniliklerin insan hayatına girmesiyle birlikte çevremizdeki pek çok şey bundan etkilenmiştir. Bu gelişmeler dijital kitaplardan otomasyon sistemlerine, ses tanıma teknolojilerinden sürücüsüz arabalara, robotlardan kişisel asistanlara kadar hayatımızda oldukça fazla alanda yer almaya başlamıştır. Yapay zekânın dil, edebiyat ve tercüme araştırmalarında giderek kullanım alanı genişlemektedir ve bu alanlarda yaygın kullanımının araştırmacının verimliliğini ve bununla beraber çalışmaların kalitesini de yükseltmesi beklenmektedir.

Geleneksel yazım kılavuzunun hazırlanması nispeten zahmetli, yavaş ve uzun zaman alan bir emek gerektirmektedir. Kullanımı da taşınabilirlik ve kelime aramanın dijital versiyonlara göre daha karmaşık olması gibi sebeplerden dolayı güçtür. Bu zorluklardan dolayı yapay zekâ çağında yazım

kılavuzlarının üzerine düşünülüp yeniden yapılandırılması kılavuzların çağa ayak uydurabilmesi bakımından oldukça önemlidir. Her ne kadar Türk Dil Kurumunun dijitalleşme çalışmaları son yıllarda büyük bir ivme kaydetmişse de (sözlükler, e-kitaplar vb.) yapay zekâ çağının yeniliklerine ayak uydurabilmesi gerekmektedir.

Bu bildiride, kılavuzların yapay zekâ destekli dijital dönüşümünün avantajları ve dezavantajları üzerinde durularak oyunlaştırma pratiği ile ilköğretim çağından yabancı dil öğretimine kadar geniş bir bakış açısıyla modernize edilmesi ele alınmıştır. Bu doğrultuda eğitim programlarına dâhil edilmesinin erken eğitim döneminde yazım kurallarının etkili bir şekilde öğrenilmesine katkı sağlayacağı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca hazırlanacak mobil veya web araçları sayesinde hızlı ve etkili geri dönüşler alınarak öğrenme süreçlerinin neşeli ve eğlenceli hâle getirilmesinin hedeflendiğinden bahsedilmiştir. Bunların sonucunda öğrenciliğin erken dönemlerinde kurallı ve düzenli Türkçe yazı yazma ve Türkçeyi kullanma öz farkındalığının artırılması beklendiği vurgulanmıştır.

19-20. Yüzyıl Klasik Türk Edebiyatı Metinlerinde Noktalama İşaretlerinin Kullanımı

Dr. Öğr. Üyesi Fatih TİĞLİ

İstanbul Üniversitesi, ftigli@istanbul.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

Noktalama işaretlerinin Türkçe yazımda kullanılması, Latin harflerine geçişten çok daha önceki bir devirde gazetecilik başta olmak üzere yayın faaliyetlerinin yaygınlaştığı 19. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bu devirde yaygın olan neşriyat faaliyetlerinde noktalama işaretlerinin benimsenmesiyle birlikte Klasik Türk edebiyatı tarzında kaleme alınan manzum metinlerde de bu işaretlerin kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Klasik edebiyat ürünlerine dair bu örneklerin yalnızca gazete ve dergilerde neşredilen örneklerle sınırlı kalmadığını gerek matbu gerekse de yazma eserlerde yer alan Klasik Türk edebiyatı dairesindeki metinlerin de noktalama işaretleri kullanılarak yazıldığı tespit edilmektedir.

Bu bildiride başta nokta, virgül, noktalı virgül, soru işareti, ünlem işareti, tırnak işareti olmak üzere belli başlı noktalama işaretlerinin manzum metinlerde kullanımı ve bu kullanımların klasik edebiyat açısından katkıları

(okuma, günümüz Türkçesiyle nesre çevirme ve şerh) üzerinde durulmuştur. İncelemeye konu edilen bu metinler 19-20. yüzyılda Klasik Türk Edebiyatı nazım şekillerden seçilmiştir. Matbu eserler, süreli yayınlardaki örnekler ve yazma eserler esas alınarak tespit edilen metinlerdeki noktalama işaretlerinin Klasik Türk Edebiyatı alanındaki kullanımı değerlendirilmiştir. Noktalama işaretleri ile ilgili olarak kaleme alınan müstakil eserler ve belagat ile ilgili eserlerde verilen teorik bilgilerin klasik manzum metinlerde kullanımı karşılaştırılmıştır. Bütün bu inceleme sonucunda noktalama işaretlerinin özellikle manzum metinlerin anlaşılabilirliği açısından katkısının yanında şiirdeki mana çeşitliliği ve değişkenlik konusunda sınırlayıcı bir etkisinin olup olmadığı da tartışmaya açılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Noktalama İşaretleri, Belagat, Manzum Metinler, 19-20. Yüzyıl

Tanzimat Dönemi Eserlerinde İmla Sorunları: Avrupa’da Bir Cevelan Örneği

Prof. Dr. Fazıl GÖKÇEK

Ege Üniversitesi, fazil.gokcek@ege.edu.tr, İzmir/TÜRKİYE

Osmanlı’nın Batı edebiyatıyla temasları Tanzimat Dönemi’nde yoğunluk kazanmıştır. Bu dönemden itibaren Batılı yazarların eserlerinden çeviriler yapılmasının yanı sıra tiyatro ve roman gibi Avrupa edebiyatına ait türlerde telif eserler de verilmiştir. Başta Ahmet Mithat Efendi olmak üzere Şemsettin Sami, Namık Kemal, Rezaizade Ekrem, Abdülhak Hamit, Mizancı Murat, Nabizade Nazım gibi yazarların eserlerinde Batı dillerine ait kelimeler kullanılmaya başlanmıştır. Bu kelimelerin imlasının bu dönemde tartışmalara yol açtığı devrin matbuatı izlendiğinde görülmektedir. Bu husus tartışmalara yol açmakla birlikte bu kelimelerin okunduğu veya telaffuz edildiği gibi yazılmaları konusunda bir çeşit uzlaşma sağlanmış gibidir. Alfabe değişikliği ve Latin harflerine dayanan alfabenin kabulüyle birlikte bu kez alfabe değişikliğinden önce yazılmış metinlerin yeni harflerle neşri sırasında ortaya yeni imla sorunları çıkmıştır. Bu sorun bugün de yaşanmaya devam etmektedir.

Bu bildiride Tanzimat Dönemi’nde Batı dillerine ait kelimelerin imlasına ilişkin tartışmalara değinildikten sonra özellikle alfabe değişiminden sonra

bu metinlerin neşrinde karşılaşılan sorunlar üzerinde durulmuştur. Bunun için *Avrupa’da Bir Cevelan* adlı eserin örnek olarak seçilmesinin sebebi, bu eserin Tanzimat Dönemi’nin en üretken yazarına ait oluşunun yanı sıra bir seyahatname olarak birçok Avrupa şehrini kapsaması, dolayısıyla farklı Avrupa dillerine ait kelimelerin, özellikle yer adlarının sıklıkla kullanılmasıdır. Bildiride söz konusu kitap temel alınmakla birlikte yeri geldiğinde ve gerek duyulduğunda Tanzimat Dönemi’ne ait diğer metinlere de atıf yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tanzimat Dönemi, İmla Meselesi, Yabancı Kelimeler, Ahmet Mithat Efendi, *Avrupa’da Bir Cevelan*

İmlanın Kimlik İnşa Aracı Olarak Kullanımına Bir Örnek: Tatar Alfabesinin Yaña İmle (Yeni İmla) Dönemi

Dr. Öğr. Üyesi Gözde GÜNGÖR

Sinop Üniversitesi, gozdegor@gmail.com, Sinop/TÜRKİYE

Toplumsal ve kültürel yapılar, siyasi rejim değişikliklerinden derinlemesine etkilenir. Bu dönüşümlerin önemli bir yansıması da dil ve alfabe reformlarıdır. Alfabe, bir toplumun dilini yazıya aktarmak için kullanılan bir araç olmanın ötesinde, tarihî mirası ve kültürel sürekliliği temsil eden güçlü bir simgedir. Yeni bir ideolojinin inşası sürecinde alfabe ve imla değişiklikleri, yalnızca okuryazarlık oranını artırmak veya dili daha fonetik hâle getirmek gibi teknik gerekçelerle değil, aynı zamanda eski rejimin izlerini silmek ve yeni bir ulusal kimlik inşa etmek amacıyla da yapılır. Bu bağlamda alfabe değişiklikleri, toplum belleğinde yeni bir dönemin başlangıcını simgeleyen önemli bir araç hâline gelir.

Tataristan Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından uygulamaya konulan *Yaña İmle* (Yeni İmla) adlı Tatar alfabesi de yalnızca yazım kolaylığı sağlamak için değil, aynı zamanda yeni Sovyet kimliğinin inşasına hizmet eden bir araç olarak geliştirilmiştir. 1920'de kabul edilen *Yaña*

İmle, Arap harfleri temelli yeni bir yazım sistemi olup bazı çok işlevli ünsüz harf ve işaretlerin kaldırılmasını, ünlü harflerin özel işaretlerle gösterilmesini ve böylelikle yazımın sadeleştirilmesini amaçlamıştır. 1925'ten itibaren tüm Sovyet kurumlarında, okullarda ve basında zorunlu hâle getirilen bu imla sistemi, Latin harflerinin kabul edilmesiyle birlikte kullanım dışı kalmıştır.

Bu çalışmada, 1920-1927 yılları arasında kullanılan *Yaña İmle* adlı Tatar yazısının imla özellikleri, *Kızıl Armıyěst Elifbası* adlı eser temel alınarak incelenmiş ve askerlere alfabe öğretmek amacıyla hazırlanan bu ders kitabındaki okuma metinleri, kimlik inşası bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaña İmle, Tatar Alfabesi, Kızıl Armıyěst Elifbası, İmla, Kimlik İnşası

Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur Metnindeki Sanskritçe Kelimelerin Yazımındaki İkilikler ve Bunun Nedenleri

Prof. Dr. Hacer TOKYÜREK

Erciyes Üniversitesi, hacertokyurek@erciyes.edu.tr,
Kayseri/TÜRKİYE

Eski Uygurca Budist çeviri metinlerinden biri olan *Altun Yaruk Sudur*, Sanskritçe kökenli dinî terimlerin yoğun biçimde yer aldığı önemli bir eserdir. Bu metinde geçen Sanskritçe alıntı kelimelerin imlasında çeşitlilik gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı *Altun Yaruk Sudur*'da yer alan Sanskritçe kökenli alıntı kelimelerin imlasındaki farklılıkları tespit etmek ve bu farklılıkların ortaya çıkma nedenlerini dil bilimsel açıdan incelemektir. Bu çalışmada, *Altun Yaruk Sudur* metninde geçen Sanskritçe kökenli kelimelerin imlasına odaklanılmakta ve aşağıdaki temel etkenler ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır: 1. Eski Uygurcanın Sanskritçedeki belirli sesleri doğrudan karşılamaması nedeniyle ortaya çıkan imla farklılıkları (özellikle Sanskritçedeki retrofleks seslerin (t, d) Eski Uygurcadaki değişken karşılıkları); 2. *Altun Yaruk Sudur*'un farklı dönemlerde ve farklı mütercimler/müstensihler tarafından kopyalanmasının metindeki imla farklılıkları üzerindeki etkileri; 3. *Altun*

Yaruk Sudur'un her *tegziñçi*'nin farklı mütercimler tarafından oluşturulması ve bu durumun çeviri sürecine etkisi; 4. *Altun Yaruk Sudur*'un Çince'den çevrilmesi nedeniyle Sanskritçe kelimelerin Çince sesletiminin etkisine maruz kalması; 5. Sanskritçe kelimelerin Eski Uygurca ile Sanskritçe arasında köprü görevi gören ara diller, özellikle Soğdca ve Toharca aracılığıyla alıntılanmasının imla üzerindeki yansımaları.

Bu bağlamda, çalışmada *Altun Yaruk Sudur* metninde yer alan Sanskritçe kelimeler tespit edilerek imla farklılıkları açısından sınıflandırılmış; bu farklılıkların nedenleri, Eski Uygurcanın fonetik yapısı, çeviri süreci ve mütercim çeşitliliği gibi etmenler göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Ayrıca, Sanskritçe kelimelerin Çince ve ara diller (Soğdca, Toharca) aracılığıyla alınmasının etkileri analiz edilmiş ve bu çerçevede, metin aktarım süreçleri dil bilimsel bir yaklaşımla incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eski Uygurca, Altun Yaruk Sudur, Sanskritçe Alıntı Kelimeler, Yazım İktikelleri, Budist Çeviri Geleneği

Dijital Dilin Yazı Dili Üzerindeki Etkisi

Prof. Dr. Hacı DURAN

İstanbul Aydın Üniversitesi, haciduranaydin.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

Bu tebliğde, yeni iletişim teknolojileri ile başlayan ve günümüzde yapay zekâ olarak somutlaşan teknolojik gelişmelerin diller üzerindeki etkisi üzerinde durulacaktır. Teknolojik veya dijital dilin, dil tartışmaları alanında ne türden yeni problemleri ortaya çıkaracağını kısmen de olsa tartışmaya açacağız.

Dil ile ilgili tartışma alanlarının kapsamına genel olarak; dilin felsefi, dinî, edebî, linguistik ve sosyal-politik yönleri girmektedir. Bu konular ilgili kaynaklarda çok tartışılmıştır. Belirtilen bu tartışmaların tümünde, dilin; ses, kelime, cümle biçimlerinin gösterimi olan yazılı metinler temel alınmıştır. Tahmin edileceği gibi, yazı ve kitap, dille ilgili bütün tartışmaların en temel malzemesi olmuştur.

Yazının bir dilin seslerini, sözlerini, sosyal bağlamlarını vb. ifade biçimlerini olduğu gibi gösterdiği varsayımına bağlı olarak birçok araştırma yapılmıştır. Ancak son yüzyılda, hiyerografik ve fonetik yazıların sözlü bir dili farklı biçimlerde değişikliğe uğrattıkları ileri sürülmüştür. Aynı şekilde, yazı-

lı metinlerin, duvar yazılarının, sahifelerin, tomarların ve kitap şeklinde sunulan metinlerin de dilin yapısında ve işlevinde önemli değişmelerin meydana gelmesine neden olduğu ilgili kaynaklarda sunulmaktadır. Daha sonraları yazılı metinlerin matbaada çoğaltılması konusu da yine dil tartışmalarında değişik görüşlerin ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır.

Ayrıca yazılı metinlerin, dinî, politik, ideolojik, sosyal ve ekonomik mesajları sunması da dilin yapısı ve işlevi konusunda değişik görüşlerin savunulması ile sonuçlanmıştır.

Bu tebliğde belirtilen konuların ayrıntılarına girmeden yapay zekânın düşüncüyü, konuşmayı, bir dilin imlasını, resmi yapısını, yazı dillerini ve kitabı nasıl etkilediğini anlatacağım. İkinci olarak mevcut dilden, mantıktan ve yazı kültüründen bağımsız bir yapay zekânın nasıl bir dil ile toplumu karşı karşıya bırakacağını açıklayacağım. Üçüncü olarak, yapay zekânın doğal dillerden bağımsız yeni bir dil oluşturma sürecinin alt yapısı üstünde duracağım.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Dijital Dil, Sözlü Dil ve Yazı Dili, Resmî Dil, Dil Yapıları veDeğişme

Batı Dillerinden Alıntı Kelimelerin Türkçe Ses ve Hece Yapısı Bağlamıyla Yazımı

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE

Afyon Kocatepe Üniversitesi, hdelice@aku.edu.tr,
Afyonkarahisar/TÜRKİYE

Tarihî süreç içinde değişik dillerden Türkçeye pek çok alıntı kelime girmiştir. Bu alıntı kelimelerin Türkçenin ses ve hece yapısına uymaması durumları da Latin harfleriyle Türkçenin yazımının en temel sorunlarını oluşturmaktadır. Örneğin, Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu, alıntı kelimelerin yazılışı ile ilgili “*1. Çift ünsüz harfle başlayan Batı kökenli alıntılar, ünsüzler arasına ünlü konulmadan yazılır: francala, gram, gramer, gramofon, grup, Hristiyan, kral, kredi, kritik, plan, pratik, problem, profesör, program, proje, propaganda, protein, prova, psikoloji, slogan, snop, spiker, spor, staj, stil, stüdyo, trafik, tren, triptik vb.*” (TDK, 2018: 25) kuralını birinci kural cümlesi şeklinde yazdıktan sonra” *Bu tür birkaç alıntıda, söz başında veya iki ünsüz arasında bir ünlü türemiştir. Bu ünlü söylenişte de yazılıştta da gösterilir: iskarpın, iskele, iskelet, istasyon, istatistik, kulüp vb.*” (TDK, 2018: 25) istisna maddesini de peşinden yazar. Bu tek kural bile başlı başına Türkçenin ruhu-

na aykırıdır çünkü Türkçe için doğru belirlenmiş bir kuralın istisnası yoktur. Burada istisnalı bir kural yazılmıştır. Başka bir aykırılık da Türkçe söylendiği gibi yazılan bir dildir. Bu birinci kural Türkçenin söylendiği gibi yazılabilmesi anlamına gelmektedir.

Bu bildiride, Batı dillerinden geçen kelimelerin oluşturduğu Türkçe ses ve hece yapısına uymayan yazımlar tespit edilmiş ve Türkçe ses ve hece yapısı bağlamıyla nasıl yazılması gerektiği doğrultusunda tekliflerde bulunulmuştur. Bu yapılırken gramer, ses bilgisi ve Batı dillerinden geçen kelimeler sözlükleri kaynak olarak kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alıntı, Yazım, İmla, Hece, Ses, Ses Bilgisi

“Yazuv Kâ‘ideleri” ve “Yeñi İmlâ Mu‘allimi” Başlıklı Eserlerde İmla Öğretimi

Doç. Dr. Halilibrahim ERTÜRK
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi,
halil.erturk@bilecik.edu.tr,
Bilecik/TÜRKİYE

Gizem KÜRÜŞ (Yüksek Lisans Öğrencisi)
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
gizemkrs55@gmail.com,
Bilecik/TÜRKİYE

Tarihî devirlerden bugüne dek farklı coğrafyalarda yaşayan Türk boyları kimi dönem Köktürk alfabesi, kimi dönem Kiril alfabesi veya Arap alfabesini ve bunların yanında pek çok farklı yazı sistemini belirli periyotlarda kullanmışlardır. Bunlar içerisinde en uzun süre ve en geniş alanda kullanılan Arap alfabesi olmuştur. Türk boylarının yaşadığı ve devlet kurduğu farklı coğrafyalarda, zaman zaman yazı sistemi üzerine tartışmalar ortaya çıkmış, yazı sisteminin değiştirilmesi veya ıslahı ile ilgili farklı görüşler ortaya atılmıştır. Türk tarihinde önemli bir yer tutan bu coğrafyalardan biri de bugün Rusya Federasyonu sınırları içinde kalan Kazan bölgesidir. Bu bölgede, tüm

Türk lehçeleri için Latin alfabesine geçiş kararının kabul edildiği 1926 Bakü Türkoloji Kurultayı'na dek Arap alfabesi kullanılmış, yazı ile ilgili geniş kapsamlı pek çok ıslah çalışması yürütülmüştür.

Bu çalışmada 1907 yılında Kazan'da yazılmış *Yazuv Kâ'ideleri* başlıklı eser ve 1912 yılında Orenburg'da yazılmış *Yeñi İmlâ Mu'allimi* başlıklı eser tanıtılmış ve içerik bakımından incelenmiştir. Bu yolla 20. yüzyıl başlarında Kazan Tatar Türkçesinin imla kurallarını ele alan iki eserin metodolojileri ve farklı yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu iki eserin yazıldığı yıllarda bahsedilen bölgede Arap alfabesi kullanıldığından her iki eserde Türkçe imla kurallarının yanında kısmen Arapça imla kuralları da işlenmiştir. İki eserde de formel anlatım yöntemine bağlı kalınarak tanımlama, tümdengelim, çözümleme, örneklendirme, soru-cevap gibi çeşitli tekniklerin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazan, Tatar Türkçesi, Yazım Kuralları, İmla Öğretimi, Arap Alfabesi

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Medya Dili Sorunları

Dr. Öğr. Üyesi Halit ÇELİK

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, halit.celik@dpu.edu.tr,
Kütahya/TÜRKİYE

Öğr. Gör. Merve MIHCI

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, mihcimerve@gmail.com,
Kütahya/TÜRKİYE

Bireyler günümüz dünyasında birçok farklı kanal kullanarak iletişim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Dijitalleşmenin hızla gelişmesi ve bilginin yayılması bilgiye erişimi hızlandırmıştır. Birçok içeriğin hedef kitleye ulaşmasını sağlayan medya araçları, geleneksel ve dijital medya olarak iki ana gruba ayrılır. Dijital teknolojilerin öncesinde kullanılan geleneksel medya araçları arasında bulunan gazeteler, en yaygın haberleşme araçlarından biridir. Son dönemde gazetelerin de dijitalleşmesi gazeteye olan ilginin artmasını sağlamıştır.

Medya dili iletişim temelli bir yapı ile sadece haberleşmeyi değil toplumsal algı ve değerlerin oluşmasına da öncülük eder. Medya dili bu yapısı ile toplumlar üzerinde kültürel normların yaratılması ve bireysel yönlendirmelerin oluşmasına zemin hazırlar. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde sosyal medya araçlarının bilinçli kullanımının dil öğretimine katkısı olduğu

görülmüştür. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanılan bu iletişim araçları arasında gazete dilinin önemli bir yeri vardır.

Bu çalışmada öğrencilerin gazete gibi bildirici metinleri ne kadar anladığının ve hangi durumlarda (başlık, özet, abartılı söylemler, günlük üslup vb.) anlamakta zorluk çektiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yönteminden yararlanılarak yapılan bu çalışma, yabancılara Türkçe öğretiminde medya dili ve sorunlarını ele alan bir durum çalışmasıdır. Çalışmada veri toplama aracı olarak bildirici metinlerden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak incelenmiş, sonuçlardan yola çıkılarak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde medya dilinin sorunlarına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

Dinî Metinlerin Tercümesinde İmla ve Noktalama İşaretlerinin Önemi

Prof. Dr. Halis DEMİR
Cumhuriyet Üniversitesi,
halisdemir@cumhuriyet.edu.tr,
Sivas/TÜRKİYE

Selda BUĞRUL (Öğretmen)
Milli Eğitim Bakanlığı,
sselda1973@gmail.com,
Eskişehir/TÜRKİYE

Dinî metinlerin dili Arapçadır. Dolayısıyla bu metinlerin Türkçeye özenle tercüme edilmesi önemlidir. Arapçada cümle, kelime yapısı ve cümledeki vurgular Türkçeden farklıdır. Konuşma ve yazı dilimiz Türkçe olduğu için dinî metinlerin de Türk insanının dil ve anlayış zevkine hitap edecek şekilde tercümesi önem arz etmektedir. Ayrıca vurgu, jest, mimik ve benzeri duyguların olabildiğince ifade edilmesi Kur'an'ın doğru bir şekilde anlaşılması açısından da önemlidir. Arapçada özellikle belirtilmek istenenler daha çok kelime kökenli olarak verildiği için noktalama ve imla ile belirtilmesinin anlama olumlu etkisinin olacağı düşünülmektedir.

Bütün bu sebeplerle seçilen Alak suresinin Türkçe tercümesinde imla ve noktalama çalışması yapılmıştır. Alak Suresi, Kur'an'ın 96. suresidir. Krono-

lojik olarak ilk indirilen suresidir ve 19 ayetten oluşmaktadır. Türkiye’de en çok tercih edilen beş meal tespit edilmiştir. Bu çalışmada yer yer bu mealler örnek olarak gösterilmiş ve üzerinde teklifler sunulmuştur. Klasik İslam düşüncesinden örnek olması bakımından *edebü’l-küttap* ve *edebu kâtip* tarzı başlıklar içeren çalışmalar, yazım usullerini anlatması açısından Süyûtî’nin eseri burada zikredilebilir. İmla üzerine Ebussuud Efendi’nin verdiği bir fetvayı içeren risaleleri hatırlatılabilir.

Bu bildiride Alak suresinin seçilen tercümelerde noktalama ve imlasının nasıl yansıdığı incelenmiştir. Sonuç olarak imla kurallarının yeterince dikkate alınmadığı, noktalama işaretlerinin asıl metni izah noktasında veya ifade noktasında yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Buradan yola çıkılarak meal çalışmalarında son okumalar sırasında değil, bizatihi meal çalışmasının içerisinde Türkçe dil bilgisi ve imla kurallarını bilen uzmanların yer alması gerektiği önerilmektedir.

Türkçede Çift Ünsüzle Başlayan Hecelerin Yazımı Sorunu

Öğr. Gör. Dr. Hande BULDUK

Gazi Üniversitesi, handebulduk@gazi.edu.tr,
Ankara/TÜRKİYE

Türkçenin gelecek nesillere aktarıcısı niteliğindeki ana dili konuşurları başta olmak üzere Türkçe öğrenen kişilerin, özellikle yazma becerisinde dili kullanım yeterliliği bakımından ikilemde kaldıkları bir durum, yabancı kökenli kelimelerin söyleyiş ve yazımındaki farklılıktır. Bu bakımdan kendine özgü ses ve hece biçimi bulunan Türkçede, yabancı kökenli bazı kelimelerin konuşma ve yazı dilindeki karşılıklarında uyumsuzluk bulunmaktadır.

Bu çalışma, Türkçe sözlüklerde kabul görmüş yabancı kökenli kelimelerin imlasında, Türkçenin hece özellikleri bağlamında ve “dilde en az çaba ilkesi” esas alınarak hece başı çift ünsüzlerin yazımı sorununa çözüm önermesi içermektedir. “Trafik, kravat, plan, stadyum” gibi kelime başı ve “elektrik, enflasyon, kongre, kontrol” gibi kelime ortası hecelerinin çift ünsüzle başlaması, ölçünlü dilde kabul edilen ancak gerek yazı gerekse konuşma diline yansımalarında farklılıklar görülen bir durumdur. Özellikle ilk okuma-yazma döneminde imla ve heceleme hatalarına yol açan bir sorundur. Ayrıca benzer

hece özelliği gösteren yabancı kökenli bazı kelimelerin Türkçe söyleyiş biçimine uygun şekilde yazımının kabulü, bu türden ifadelerin imlasında tutarsızlığa sebep olmaktadır. Fransızca “club” kelimesi, Türkçe yazı diline nasıl “kulüp” olarak, çift ünsüz arasına ünlü bir harf eklenerek aktarılmışsa diğer hece başı çift ünsüzlü kelimelerde de çift ünsüzler arasına /ı/, /i/, /u/, /ü/ seslerinden uyumlu olanları yazılarak mevcut sorun çözülebilir.

Çalışmada konuyla ilgili tespitleri ve önermeleri bulunan Türkologların görüşlerine yer verilmiş ve *TDK Türkçe Sözlük* ile farklı yıllardaki basımlarıyla *TDK Yazım Kılavuzu* esas alınmıştır. Bu çalışma ayrıca ilk okuma-yazma dönemindeki öğrenciler üzerinden bir örneklem de içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Ses Özellikleri, Yazım Kuralları, Çift Ünsüzle Başlayan Hece, Dilde En Az Çaba İlkesi

Okur Gözüyle İmla Sorunu

Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÇELİK

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, ce.hasan6@gmail.com,
Ağrı/TÜRKİYE

Türkler tarafından Arap alfabesinin kabul edilmesiyle başlayan imla sorunu, her yüzyılda okur-yazar kesiminin karşılaştığı önemli bir mesele olmuştur. Özellikle, Arap alfabesindeki vokal sayısının sınırlı olması, Türkçe kelimelerin yazımında bazı sorunları ortaya çıkarmıştır. Resmî yazışmalarda belirli bir imla kuralına uyulsa da bireysel yazılarda her yazar kimi zaman kendi imla anlayışına göre yazılarını kaleme almıştır. Başlangıçta bu sorun, hareketlerle çözülmeye çalışılarak okuma güçlüklerinin giderilmesi hedeflenmiştir. Çeşitli çözümlerle bu mesele halledilmeye çalışılsa da imla sorunu zamanla daha karmaşık bir hâl almış ve âdeta bir çıkmaza girmiştir. Dolayısıyla, Türk aydınları için imla sorunu çözülmesi gereken temel meselelerden biri hâline gelmiştir. Tanzimat yıllarından önce daha ziyade yalnızca şikâyet edilen bu sorun, Tanzimat yıllarından itibaren bilimsel bir perspektife oturtulmuş ve çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur. Tanzimat Dönemi'yle başlayan bu süreç, sonraki yıllarda da her dönemin başlıca meselelerinden olmuştur.

Bugüne kadar yapılan imla çalışmalarında, her devrin aydınları, edebiyatçıları ve siyasetçilerinin görüşleri ele alınmış ve bu görüşler üzerinden imla

meselesinin tarihî gelişimi takip edilmeye çalışılmış, yazılan metinlerin doğrudan hedef kitlesi olan okurların bu konudaki düşünceleri dikkatlerden kaçmıştır. Halbuki süreli yayınlar incelendiğinde, okurların da bu meseleye büyük bir ilgi gösterdiği gözlemlenmektedir. Okurlar, gazetelere gönderdikleri mektuplarda, imla sorununu kendi bakış açılarıyla ele almış ve bu sorunun çözülmesi için önerilerde bulunmuştur. Bu çalışmada, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında yayımlanan süreli yayınlarda yer alan okur görüşleri incelenerek dönemin okurlarının imla sorunu hakkındaki bakış açıları ve çözüm önerileri tespit edilmeye çalışılmış; imla sorununun okurlar nezdinde yarattığı güçlükler ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Yazım, İmla Sorunu, Okur Görüşleri, Süreli Yayınlar

Dijital Habercilikte İmla Kullanımı: X (Twitter) Örneği

Öğr. Gör. Hatice TEKLER

Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi,
haticetekler1@gmail.com, Gaziantep/TÜRKİYE

Dil, yazılı ve sözlü anlatımda iletişimin en temel unsurlarından biridir. Duygu ve düşüncelerin eksiksiz olarak karşı tarafa aktarılmasında yeri yadsınamayacak derecede önemlidir. Dil, oluşumunu tamamlamış ve değişime kapalı bir yapıya sahip değildir. Zamanın durmaksızın akan nehrinde değişime, dönüşüme ve gelişime uğrayan dinamik bir yapıya sahiptir. Bunun yanı sıra çağın getirdiği yeni normlarla birlikte farklı mecralarda ve alışılmışın dışında yer alarak kullanılmaya devam eder. Dinamik bir yapıya sahip olduğu için bu kullanımlarda dönüşüme açık canlı bir varlığın temsili gibidir. Dil üzerindeki değişimler elbette gerekli ve kaçınılmazdır ancak bu değişimler her zaman olumlu bir yönde gelişmeyebilir. Teknolojinin gelişimi ile birlikte yazı dilinin daha sınırlı olan kullanım mecraları artmaya başlamıştır. Bu artış, dilin yaygınlaşmasını sağlarken kontrolsüzlüğü ve dildeki bozulmaları da ortaya çıkarmıştır. Sosyal medya mecrası, bu durumun en iyi örneklerinden biridir. Sosyal medya yalnızca kişisel paylaşımların yapıldığı bir yer değil habercilik gibi toplumu ve toplumun fertlerini etkileyen önemli bir platform-

dur. Günümüz teknolojisinde haberleri, gündemde meydana gelen olayları toplumlara iletme ve yayma bakımından oldukça işlevseldir. Sosyal medya ile birlikte habercilik anlayışı, geleneksel medya araçlarının ötesine geçerek daha hızlı ve ulaşılması daha kolay bir hâle gelmiştir. Bu alanda resmî haber kanalları ile birlikte gayriresmî kanal ve sayfalar da kendine yer bulmuştur. Sosyal medyanın habercilik kanallarından biri olan X (Twitter), uygulamanın kullanıcı sayısına bakıldığında medyanın toplum üzerinde dilin kullanımını etkileyecek önemli bir ağıdır.

Bu çalışmada, X haberciliğinde kullanılan dil ve bu dilde karşılaşılan imla problemleri tespit edilmiştir. Yapılan bu tespitler sonucunda toplumun dil kullanımını da önemli ölçüde etkileyen X uygulamasının dil üzerindeki olumlu ve olumsuz yönleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil, İmla, Habercilik, Medya, X

ChatGPT’ye Sorduk: Türkçe Noktalama İşaretlerine Eleştirel Bir Bakış

Prof. Dr. Hayrullah KAHYA
Akaki Tsereteli Devlet Üniversitesi,
drhayrullahkahya@gmail.com,
Kutaisi/GÜRCİSTAN

Dr. Öğr. Üyesi Miranda TCHANKVETADZE
Akaki Tsereteli Devlet Üniversitesi,
mirandaa9011@gmail.com,
Kutaisi/GÜRCİSTAN

Doç. Dr. Giga KAMUSHADZE
Akaki Tsereteli Devlet Üniversitesi,
giga.kamushadze@gmail.com,
Kutaisi/GÜRCİSTAN

Yapay zekâ, birçok farklı alanda kullanılmaktadır ve sürekli gelişen bir teknoloji olarak hayatın pek çok yönünü etkilemektedir. Başta sağlık, eğitim, finans ve bankacılık, e-ticaret ve pazarlama, ulaşım ve otomotiv, güvenlik ve savunma, tarım, medya ve eğlence, hukuk ve kamu yönetimi gelmektedir. Bu uygulamaların en bilinenlerinden birisi ise OpenAI tarafından geliştirilmiş ChatGPT’dir. Bu çalışmada Türk Dil Kurumu *Yazım Kılavuzu*’na göre belirlenmiş noktalama işaretlerinin eleştirel bir gözle değerlendirilmesi amaç-

lanmıştır. Bunun için yapay zekâ uygulamalarından ChatGPT’den faydalanılmıştır. Öncelikle ChatGPT’den kendini tanıtmayı istenmiştir. Daha sonra Türk Dil Kurumu *Yazım Kılavuzu*’nun içeriğinden haberdar olup olmadığı sorulmuştur. ChatGPT bu kuralları bildiğini ifade etmiş ve bunları özetlemiştir. Bunun üzerine ChatGPT’ye Türkçe noktalama işaretlerine yönelik bazı sorular yöneltilmiştir. ChatGPT’ye göre Türkçe noktalama işaretlerinden kesme işareti, noktalı virgöl, iki nokta, üç nokta, ünlem, soru işareti ve virgöl kullanımlarında silme, düzeltme veya ekleme yapılması uygun olacaktır. Bu çalışmada ChatGPT’nin noktalama işaretleri ile ilgili verileri analiz edilip tartışılmış ve birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk Dil Kurumu, Türkçe İmla Kılavuzu, Noktalama İşaretleri, Yapay Zekâ, ChatGPT

Kültürel Sürdürülebilirlik İçin Türkçe İmladaki Sorunlar ve Çözümleri

Doç. Dr. Hilmi DEMİRAL

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, hilmidemiral@ogu.edu.tr,
Eskişehir/TÜRKİYE

Lise mezunu öğrenciler, üniversite birinci sınıfa geldiklerinde Türkçe konuşma ve yazma konusundaki yetersizlikleriyle yüzleşmekte ve bunu telafi etmek için büyük çaba içine girmektedirler. Bu çaba, kültürel sermayelerinin zayıflığını fark etmeleriyle başlamaktadır. Ancak merkezi sınavlarda bilgi basamağında öğrendikleri Türkçe ile birinci sınıftaki Türk Dili derslerinde onlardan beklenen konuşma/yazma melekesi arasında büyük farkları görünce ana dillerine karşı ön yargılar olmaktadır.

Bu araştırmada üniversite birinci sınıf öğrencilerinin konuşma ve yazma becerilerini ortaya koyarken yaptıkları Türkçe imla hataları hakkında analizler verilmiş ve bunun öğrencilerin dile dayalı kültürlerinin sürdürülebilirliğine etkisi yorumlanmıştır. Öğrenciler, büyük harflerin yazımı, virgöl ve noktalı virgölün kullanımı, tırnak işaretinin kullanımı, kesme işaretinin kullanımı, satır sonuna sığmayan hecelerin ayrılması, düzeltme/inceltme işaretinin kullanımı, kapalı ve açık e kullanımı, kâğıt ve hikâye gibi kelimelerin

telafluzu gibi konularda çok yetersiz yetişmektedirler. Özellikle düzeltme ve inceltme işaretinin farklı kurallarının olması ve bu kuralların TDK Türkçe Sözlük'te bile tutarsız olması Türkçeye karşı ön yargıya sebep olmaktadır. Bu durum yabancı uyruklu öğrenciler için ise daha büyük sorun teşkil etmektedir. Bu kullanımların anlatımı esnasında ise okullarda öğrendikleri ile TDK sözlükleri ve yazım kılavuzlarındaki bilgilerin farklı olması onların Türkçeye karşı olumsuz davranış geliştirmelerine sebep olabilmekte hatta yabancı dil özentisine giden düşünce ve eylemlere dönüşebilmektedir. Bu çalışmada konuşma ve yazmada kullanılan Türkçe imla kurallarına çözümler önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe İmla, Kültürel Sürdürülebilirlik, Üniversite Öğrencileri, Yazım Kuralları

Kutadgu Bilig'in Türkiye Türkçesine Aktarımında Gramere Dayalı Bazı Hususlar

Prof. Dr. İbrahim TAŞ
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi,
ibrahim.tas@bilecik.edu.tr,
Bilecik/TÜRKİYE

Gülfıdan ÇİÇEKLİ (Doktora Öğrencisi)
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi,
glfdn.cicekli@hotmail.com,
Bilecik/TÜRKİYE

Kutadgu Bilig, Yûsuf Hâs Hâcib tarafından 1069 yılında 11. yüzyıl Orta Asya Türkçesiyle kaleme alınmış manzum bir siyasetname ve ahlak kitabıdır. Eser, tür olarak kendisinden önce Hint-İran ve sonrasında da İran-İslam kültür ve medeniyetinde gelenekleşen ve hükümdarlara iyi bir devlet idaresinin esaslarını öğretmek gayesini güden siyaset ve ahlak kitaplarının Türk edebiyatındaki ilk örneğidir. Muhteva olarak ve temsil ettiği dünya görüşü itibarıyla eser, eski Türk düşünce hayatından izler taşısa da genel olarak İslami dünya görüşünün güçlü tesiri altındadır. Edebî bir metin olarak ise *Kutadgu Bilig*, bir mütefekkir ve söz ustası olan Yûsuf'un elinde 11. yüzyıl Orta Asya Türkçesinin bütün inceliklerinin manzumeleştigi bir başyapıttır. Yûsuf'a

özgü olan bu edebî dil gerek filolojik yönden gerekse edebiyat bilimi açısından her türlü tetkiki hak eder. Eser, vezne ve kafiye dayalı bir manzume ve edebî bir metin olduğu için Türkiye Türkçesine aktarımında gramere dayalı olarak bazı hususlar öne çıkar. Hatta metnin bir beyti ya da bir kesiti aktarıldığında kullanılan üslup ya da ifade ile metnin daha bütünlüklü bir kesiti aktarıldığında kullanılan üslup ya da ifade bir olmayacaktır. Bütünlüklü bir metnin aktarımında birebir çeviriden ziyade üslubun ve anlatımın önem kazandığı bir aktarım tarzı vücut bulur. Dolayısıyla böyle bir aktarımda metnin gerçek dilindeki teknik bilgiler (gamer), metnin bütünlüğüne bağlı olarak yeni bir şekle bürünür.

Bu bildirinin amacı metnin orijinal dili ile aktarımda ortaya çıkan üsluba ve anlatıma bakarak mevcut durumu karşılaştırmalı olarak filolojik yönden tasvir etmektir. Bu tasviri yaparken metnin ilmi ve filolojik yayınları ile Türkiye Türkçesine yapılmış olan popüler tercümele dikkatli bir gözle tetkik edilmiştir.

Yazım Kılavuzu’nun Yazım Kılavuzu’na Göre İmlası

Dr. Öğr. Üyesi Kadir YILMAZ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, kadiryilmazsfl@gmail.com,
Sivas/TÜRKİYE

Dil, en basit manada bir göstergeler sistemi olmakla birlikte canlılar içinde yalnız insana ait olmasıyla da “sistemler sistemi” olarak ifade edilir. İmla ise bu sistemin belli kurallar dâhilinde işlemesini sağlayan bir alt sistem olarak kabul edilebilir. Yazı dili erki, yazıda imlayı standart hâle getirmek için bir dilin kullanım kılavuzu olarak tanımlayabileceğimiz imla kılavuzları hazırlar. Türkiye Türkçesinin imlasını standartlaştırma ve yazım kılavuzu hazırlama görevi Anayasa’nın 134. Maddesi gereği Türk Dil Kurumuna verilmiştir ve Latin harflerinin kabulünden bugüne kadar Dil Encümeninin 1928 tarihli İmlâ Lûgati de dâhil olmak üzere Türk Dil Kurumu tarafından İmlâ Kılavuzu, Yeni Yazım Kılavuzu ve Yazım Kılavuzu adlarıyla 29 kılavuz yayımlanmıştır. Bu kılavuzların her biri, imlada birliği sağlamak amacıyla getirdiği veya sürdürdüğü kurallar sebebiyle birçok eleştiriye maruz kalmıştır. 1928’den bu yana, bir asra yakın bir süreçte hâlâ imlamızın standartlaşamamasının temel sebebi, imla kılavuzlarının bir kurallar bütünü olmaktan ziyade kuralsızlıkları ve kural dışılıkları dayatmaya çalışmış olmasıyla ilgilidir. Dilin kullanım

kılavuzu olarak nitelendireceğimiz *Yazım Kılavuzu*'nun, belirlediği kurallara evvela kendisinin uyması beklenirken birçok kurala uymadığına ve bu çelişki sebebiyle bilimsellikten uzak kalarak imla birliğini sağlayamadığına şahit olunmaktadır.

Bu çalışmada Türk Dil Kurumunun 2021 tarihli *Yazım Kılavuzu*'nun kendi kurallarını ihlal eden kullanımlarına yer verilerek bu örneklerin imla öğretiminde ne tür olumsuz sonuçlara sebebiyet verdiği izaha çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İmla, İmla Kılavuzu, Yazım Kılavuzu, Türkçenin İmlası, Yazım, Noktalama

Türkçenin İmlasında Karmaşık Bir Durum Olarak Nispet Eki

Arş. Gör. Dr. Kubilay FENER

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, kubilay.fener53@gmail.com,
Bilecik/TÜRKİYE

Nispet eki, Türkçede bir kelimeye eklenerek o kelimenin belirli bir yer, kişi, durum ya da özellik ile olan ilişkisini anlatan dil bilgisel bir unsurdur. Bu ek, genellikle biçim bilgisi bakımından Türkçede {+sAl} biçimine karşılık gelmektedir. Nispet eki, işlevsel açıdan, bir şeyin başka bir şeye ait olduğu ya da o şeyle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla bu ek, kelimenin anlamını belirli bir yönüyle sınırlamakta ve onu başka bir kavram ya da olguya bağlamaktadır. Bu doğrultuda, Türkçede dil bilgisel açıdan önemli bir yer tutan nispet eki, kelimelere eklenerek belirli bir anlam ilişkisi kurmaktadır. Ancak, nispet ekinin Türkçenin imlasında oluşturduğu kimi karmaşık durumlar da söz konusudur. Bu tür karmaşık yapıları, özellikle *Türkçe Sözlük*'te tanımlamak mümkündür. Bu durum nispet ekinin kullanımının çok yönlü, bazen belirsiz ve de Türkçede ilgili biçime fonolojik bakımdan oldukça benzer eklerin (belirtme durumu eki) olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla nispet ekinin doğru kullanımı ve yazımı, bazı durumlarda dil kullanıcıları için zorluklar doğurabilmektedir. Özellikle, nispet ekinin hangi kelimelere

ekleneceği ve ekin hangi biçimlerde kullanılması gerektiği, dilin çeşitli kuralları çerçevesinde netlik kazanmamıştır.

İlgili duruma istinaden bu çalışmada, nispet ekinin tarihî gelişimi incelenmiş, ardından yazım kılavuzlarında ilgili biçime ilişkin koyulan kurallar tarihî gelişim esasında gözden geçirilmiş ve nihayetinde karmaşıklığın son bulması için şahsi görüş ve düşüncelerimiz belirtilmiştir. Bu bildiride, nispet ekinin Türkçedeki kullanım biçimleri, yazım hatalarıyla ilişkisi ve dil bilgisel karmaşıklıkları ele alınarak, doğru kullanım için çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Nispet Eki, İmla, Tarihî Gelişim, Yazım

Türkiye Türkçesinde Arapça ve Farsça Kökenli Sözcüklerin Yazımı

Doç. Dr. Kürşat EFE

Amasya Üniversitesi, kursat.efe@amasya.edu.tr, Amasya/TÜRKİYE

Türkiye Türkçesinin sözlüklerinden olan Türk Dil Kurumu yayını *Güncel Türkçe Sözlük*'e ve Kubbealtı Vakfı yayınlarından olan *Kubbealtı Lügatı*'na göre Türkçede çok sayıda Arapça ve Farsça sözcük bulunmaktadır. Bu sözcüklerden bazıları çok yoğun kullanılmaya devam etmektedir. Bazılarının kullanım sıklığı azalmış, bazıları da söz varlığından (kavram alanından) düşerek unutulmuştur. Arapça ve Farsça kökenli birçok sözcüğün her iki sözlükte farklı ses ve biçim özellikleriyle yer aldıkları dikkat çekmektedir. Türkiye Türkçesinde alıntı sözcükler içerisinde Arapça ve Farsça sözcüklerin oranı küçümsenmeyecek sayıdadır. Ses değişikliğine uğrayan doğrudan alıntı kopyaların yanında anlam sapmasına, değişmesine, genişlemesine, daralmasına uğrayan hatta Arapça ve Farsçada kullanılmayan, eski sözlüklerde lügat-ı müvellede de denilen Arapça ve Farsça kök ve eklerden türetilmiş birçok sözcük vardır. Arapça ve Farsçada kullanılmayan yapıların Türkiye Türkçesinin söz varlığında yoğun bir biçimde yer alması gerek toplumsal açıdan gerek toplum dil bilimi alanı açısından gerekse söz varlığı açısından oldukça dikkat çekici durumdadır. Bütün bu sözcüklerin hem sözlüklerde hem de yazım kı-

lavuzunda nasıl ve ne biçimde yer alması gerektiği konusunda çelişkiler ve kararsızlıklar söz konusudur. Arapça ve Farsça gibi yabancı dillerin yazımı, eski Arap yazımına dayanmaktaydı. Latin alfabesinin kabulüyle yazımdaki Arap egemenliği kırılmış ve yazımda daha çok Türkçenin kurallarına uyulmaya çalışılmıştır. Fakat bilimsel tutumlar yanında anlam ve biçim bakımından farklılıklar olduğundan yazım konusunda da zaman zaman çelişkiler yaşanmıştır. Bu çalışmada Arapça ve Farsça kökenli sözcüklerin yazım ve kullanım birliği açısından karşılaştırmaları ve değerlendirmeleri yapılmış ve konuyla ilgili çeşitli öneriler ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Güncel Türkçe Sözlük, Kubbealtı Lügati, Arapça ve Farsça Sözcükler, Yazım Kuralları

Azerbaycan Türkçesinde (İran Sahası) İmla Meselesi Eş Zamanlı Bir İnceleme

Doç. Dr. Mehdi REZAEİ

Allameh Tabataba'i Üniversitesi, rizai_m613@yahoo.com,
Tahran/İRAN

İran coğrafyası geçmişte olduğu gibi günümüzde de Türk dilinin dağılımı ve konuşur sayısı bakımından en önemli coğrafyalardan biridir. Oğuz Türkçesi, Anadolu coğrafyasında yaygınlaşmadan önce İran'da varlık göstermiş, Şah İsmail gibi hükümdarlar dâhil birçok kişi Türkçe eser yazmaya çalışmıştır. İran'da Türkçenin birkaç yüzyıl resmî konumda olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Bu durum Kaçarlar Dönemi'nin sonuna kadar devam etmiş olsa da Pehleviler Dönemi'nde Türkçenin resmî kurumlar başta olmak üzere birçok alanda yasaklanması Türkçenin durumunu özellikle yazı geleneğini ciddi bir şekilde etkilemiştir. Günümüzde İran'da Türkçenin yazımıyla ilgili ortaya çıkan sorunların büyük bir bölümü bu kopukluktan kaynaklanmaktadır.

Türkçe yüzyıllar boyunca Arap alfabesiyle yazılmasına rağmen günümüzde Türk Cumhuriyetleri ve diğer birçok Özerk Türk Cumhuriyeti'nde bu alfabe resmî yazı dili olarak kullanılmamaktadır. Arap alfabesi hâlihazırda Uygur Türkleri, Afganistan ve İran Türkleri arasında yaygındır.

İran’da yayımlanan Türkçe eserler incelendiğinde imla konusunda bir birlikten söz etmek mümkün değildir. Özellikle ünlülerin gösterimi ve alıntı sözcüklerin yazımı konusunda bir karışıklık görülmektedir. Kimi yazarlar eski geleneği sürdürmekten kimi yazarlar yeni bir imla sisteminin uygulanmasından yanadırlar. Farsça eğitim alan İranlı yazarlar ve araştırmacılar Türkçe ve Farsçada bulunan binlerce ortak sözcüğün (genellikle Arapça ve Farsça sözcükler) nasıl yazılacağı konusunda bir ikilem içerisindedir. Bu bildiride, İran’da Türkçenin yazımıyla ilgili ortaya çıkan sorunlar üzerinde durulmuş ve eş zamanlı bir inceleme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan Türkçesi, Türk Dili, İran, İmla Meselesi, Eş Zamanlı İnceleme,

İlk Yazılı Metinlerinden Günümüze Rusça Alıntı Kelimelerin Kırgız Türkçesinde Yazımı

Doç. Dr. Meder SALİEV

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, msaliev@ohu.edu.tr,
Niğde/TÜRKİYE

Kırgız Türkçesinin söz varlığında Çince ve Moğolca kelimelerin yanında Arapça, Farsça kelimeler de bulunmaktadır. Bunun dışında 1850'lerden itibaren Çarlık Rusya'nın Türkistan coğrafyasını işgal etmeye başlamasıyla Rusça kelimeler Kırgız Türkçesine girmeye başlamıştır. Bu kelimeler, derlemelerle günümüze ulaşan şiirlerde ve ilk yazılı metinlerde görülmektedir. Kırgız Türkçesine geçen Arapça ve Farsça kelimeler ilk yazılı metinlerde dönemin yazı diline bağlı olarak orijinal imlasıyla yazılırken zamanla değiştirilen alfabenin ardından yapılan imla çalışmalarının sonucunda Kırgız Türkçesinin ses özelliğine göre yazılmaya başlanmıştır. Rusçadan geçen kelimelerin ilk yazılı metinlerde ve ağızlarda Kırgızların telaffuzuna uygun şekilde kullanıldığı görülmüştür. Ancak Sovyet Dönemi'nde uygulanan dil politikalarıyla Kiril alfabesine geçişin ardından yapılan imla çalışmalarında Rusça kelimelerin yazımında değişikliğe gidilmiştir. Diğer alıntı kelimeler, Kırgız Türkçesinin

ses özelliklerine göre yazılırken Rusça kelimelerin yazımında durum böyle olmamıştır. Çarlık Dönemi'nden itibaren Kırgız Türkçesine geçen bazı kelimelerin kullanımı halkın telaffuzuna uygun şekilde yaygınlaştığı için bazı eşya isimlerinin, yönetimle ilgili bazı terimlerin yeni imlada halkın benimsediği şekilde aynen kullanıldığı görülmüştür. Sovyet Dönemi'nde Rusçanın, diğer yerel dillerin gelişmesine, siyasi, ekonomi, teknoloji ile ilgili kelimelerin yaygınlaşmasına, uluslararası dil hâline gelmesine kaynaklık ettiği ileri sürülerek Rusçadan ve Rusça üzerinden geçen kelimelerin Rusçanın imlasına uygun yazılması kabul edilmiştir. Bu durum, Çarlık Dönemi'nin mirası olarak Sovyet Dönemi'nde uygulanan Ruslaştırma politikasının bir parçasıdır.

Bu bildiride Kırgız Türkçesinde kullanılan Arapça, Farsça kelimelerin yazımında uygulanan imla kurallarının Rusça kelimeler için de uygulanması gerektiği fakat Ruslaştırma siyasetinin sonucunda bazı kelimeler dışında diğer kelimelerin Rusçanın orijinal imlasına göre yazıldığı karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

İmladaki İhtilafın Kaynağı Olarak Farklı Türkçe Anlayışları: Felsefecilerin Görüşleri

Arş. Gör. M. Halit ÇELİKİYÖN

İstanbul Üniversitesi, halit.celikyon@istanbul.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

İmla sorunu, Türkçede son iki yüzyılda meydana gelen değişikliklerin safahatına dair tartışmaların ideolojik arka planı düşünülmeden ele alınamaz. 19. yüzyılın ortalarından itibaren halkın eğitim, kültür ve siyaset alanında denkleme dâhil olmasıyla dilde doğal bir sadeleşme yaşandı. 20. yüzyılın başlangıcında Türkçülüğün etkisiyle zirveye ulaşan bu eğilim, Cumhuriyet’le birlikte başka bir aşamaya geçti. İnkılapların en büyüklerinden sayılan alfabe değişiminin ideolojik gerekleri olarak Arapça ve Farsça başta olmak üzere yabancı dillerden gelen kelimelerin yerine öz Türkçelerinin kullanılması, karşılığı olmayan kelimeler için yenilerinin üretilmesini öngören bu siyaset, 1930’lardan itibaren etkili oldu ve iktidarın el değiştirmesine bağlı olarak zaman zaman gücünü kaybedip tekrar kazandı.

19. yüzyılda yazılı Türkçenin yaygınlaşmasıyla sözün standart bir şekilde yazılması bir mesele hâline gelmişti, imlanın çözülemeyen, zor bir mesele

hâline gelmesini ise Latin harflerine geçilmesine rağmen “eski” dilin devam etmesine bağlamak yanlış olmayacaktır. Cumhuriyet Dönemi aydınlarının dilde sadeleşmeye ve dil devrimine yaklaşımları ise ideolojilerine göre değişmekte, imla tartışmalarındaki pozisyonları belirleyen de dilsel tercihlerden ziyade bu ideolojik farklılık olmaktadır.

Türk aydını içinde felsefecilere odaklanan bu çalışmada, öncelikle onların Türkçeye yaklaşımlarındaki farklılığı ve bunun ideolojik temelleri, ardından onların imlaya dair görüşleri ya da Türkçe yazarken yaptıkları tercihlerin dile yaklaşımlarıyla ilişkisi gösterilmeye çalışılmıştır. Babanzâde Ahmed Naim’den Macit Gökberk’e, Nermi Uygur’dan Takiyettin Mengüşoğlu’na, Teoman Duralı’dan Yalçın Koç’a felsefenin çeşitli alanlarında çalışmaları olan ve çağdaş Türk düşüncesini etkilemiş felsefecilerin farklı Türkçe anlayışlarının imla ile ilgili görüşlerine ve kendi uygulamalarına yansımaları tartışılmıştır.

Birleşik Kelimelerin Yazımı

Prof. Dr. Latif BEYRELİ

Marmara Üniversitesi, beyreli@gmail.com,
İstanbul/TÜRKİYE

Dr. Mehmet Önder KARACAOĞLU

Milli Eğitim Bakanlığı, mehmetonder25@gmail.com,
Ankara/TÜRKİYE

Birleşik kelimeler, farklı anlam ya da yapı özelliklerine sahip en az iki kelimenin Türkçenin temel kurallarına uygun olarak bir araya gelmesiyle oluşurlar. Dile zengin bir anlatım, farklı anlamlar kazandıran birleşik kelimelerin yazımı Türkçede çözülememiş sorunlardan biridir. Bu çalışma *Birleşik Kelimelerin Yazımı* ile ilgili sorunların tespit edilmesini amaçlamaktadır. Bu amaçla Türkçenin yazımı ile ilgili ilk kılavuz olan İmlâ Lûgati (İL 1928) ve güncel son kılavuz hükmündeki Yazım Kılavuzu (YK 2005) arasındaki TDK tarafından hazırlanan tüm imla, yazım, yeni imla, yeni yazım kılavuzları birleşik kelimelerin yazımı konusunda incelenmiş ve değişiklikler ortaya konmuştur. Ayrıca İL 1928 ve YK 2005'te geçen tüm birleşik kelimeler tablo hâline getirilmiş, yazımı değişen birleşik kelimeler karşılaştırmalı olarak bu tabloda yer almıştır. Çalışmada birleşik kelimelerin anlam ve şekil/yapı yönünden oluşumları da incelenmiş, İL 1928 ve YK 2005'te yer alan tüm birleşik kelimeler şekil/yapı yönünden tasnif edilmiştir.

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ile yürütülen bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın ana hatları, problem ve çalışma modeline ilişkin açıklama ve bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde birleşik kelimeler her açıdan ele alınmış ve incelenmiştir. Ayrıca bu bölümde 1928'den bugüne TDK tarafından hazırlanan tüm kılavuzlar esas alınarak değişen kurallar mukayese edilmiştir. Üçüncü bölümde birleşik kelimelerin bitişik ve ayrı yazılışlarıyla ilgili kurallar yer almaktadır. Çalışmanın sonuç bölümünde gerek kılavuzların taranmasıyla elde edilen bulgular gerekse birleşik kelimelerle ilgili akademik çalışmalar göz önünde bulundurularak varılan sonuçlar ortaya konmuştur. İL 1928 ve YK 2005'te yer alan 19.823 birleşik kelime tablo hâline getirilmiştir. Ayrıca bu 19.823 birleşik kelimenin şekil/yapı özellikleri ve oluşma biçimleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Birleşik Kelime, Yazım Kılavuzları, Yazım, Kelime Grupları

Fâsıladan Virgüle: Bir Noktalama İşaretinin Son Devir Osmanlı Literatüründeki Serüveni

Arş. Gör. Dr. Mehmet SAVAN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, mehmet.savan@gmail.com,
İstanbul/TÜRKİYE

Varlığı Geç Antik Çağ'da belgelenmekle birlikte kullanımı Geç Orta Çağ'da *virgula suspensiva* adıyla standartlaşan ve ilk kez 16. yüzyıl başlarında Rönesans İtalyası'nda modern şekliyle kullanılan virgül, Yeniçağ Avrupası'nda matbaanın hâkimiyeti, gazeteciliğin doğuşu ve modern eğitim sistemi gibi faktörler neticesinde başta cümle ortasında durak olmak üzere çeşitli fonksiyonları icra eden temel bir araç hâline gelmiştir. Osmanlı bağlamında noktalama işaretleri 1860'larda ilk kez kullanılmakla birlikte ilk aşamada yazar ve mürettepler nokta, parantez, tırnak ve tire gibi işaretlerin daha belirleyici olduğunu düşünmüş; dolayısıyla virgülün kullanım ve fonksiyonları diğerlerine nispetle daha geç yani yaklaşık çeyrek asır sonra standartlaşmıştır. Osmanlı sözlükçü ve gramercileri, bu terimi yerleştirmek üzere ilk zamanlar cezm, fâsıla, ayrılık nişânı, sekte, müfriz gibi karşılıklar teklif etmiştir. Bunlar arasında en ziyade kabul göreni *fâsıla* tabiri olsa da Fransız-

cadan alıntılanan *virgül* yüzyıl başından itibaren diğerlerine baskın gelerek bu işaretin standart adı olmuştur.

Bu çalışmayla virgül işaretinin Osmanlı Türkçesinin son devresindeki se-rüvenine kısa bir bakış sunmak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda söz konusu işaretin kullanımına dair ilk örnekler ortaya konmuş; bu hususta ilk detaylı ve toplu izahatı veren Şemseddin Sami'nin *Usûl-i Tenkîti ve Tertîb* adlı ese-rinde ele alınan fonksiyonlarının sonraki çalışmalarda ne derece yol gösterici olduğunu tartışılmıştır. Bu amaçla hem *Kavâ'id-i Lisân-ı Türki, Yeni Usûl Mu'allim-i Sarf, Usûl-i Tenkîti* gibi son devir Osmanlı literatüründe nokta-lama işaretleri hakkında bilgi sunan eserler hem de devrin önde gelen bazı mecmua, gazete ve romanları incelemeye tâbi tutulmuştur. Yine aynı dere-cede önemli bir husus olarak Tanzimat devrinde Osmanlı aydınlarının Fran-sızcanın imla geleneğinden önemli oranda etkilenmelerine rağmen işaretin yerlileştirme sürecinde öznenin diğer cümlelerin unsurlarından ayrılması ya da bir nevi özne işaretleyicisi gibi Türkçeye özgü yeni fonksiyonlar da kazandı-ğına dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İmla, Noktalama İşaretleri, Virgül, Osmanlı İmla Geleneği, Yerlileştirme

Güncel Türkçe Sözlük'te Renk Adlarıyla Oluşturulan Birleşik Kelimelerin Yazımına Dair Bir İnceleme

Merve CAN (Doktora Öğrencisi)

İstanbul Üniversitesi, 57.mercan@gmail.com,
İstanbul/TÜRKİYE

Dil, doğası gereği sürekli gelişen ve geliştikçe yeni kelimelere ihtiyaç duyan bir varlıktır. Farklı kültürel etkileşimler, çeşitli toplumsal olaylar ve sosyal hayattaki değişiklikler dilde daha fazla kavrama ihtiyaç duyulmasını sağlamaktadır. Türk dili de tarihî ve güncel olaylardan etkilenecek yeni kavramlara ihtiyaç duymuştur. Türkçe eklemeli bir dil olduğu için genellikle yeni kavramlar ekler ile türetilmiştir. Ancak bazı kavramlarla ilgili verilmek istenen anlam eklerle tam olarak karşılanamadığı için türetmede farklı yollara başvurulmuştur. Türkçede kelime türetiminde kullanılan bu yollardan biri de birleştirme yöntemidir. Bu yöntemle ortaya çıkan yeni kelimelere *birleşik kelime* adı verilmektedir. Türkçedeki imla problemlerinden biri de birleşik kelimelerin yazımıdır.

Bu çalışmada renk adlarıyla oluşturulan birleşik kelimelerin (isim/sıfat) yazımı ele alınmıştır. Türk Dil Kurumu *Güncel Türkçe Sözlük*'te yer alan

renk adlarıyla oluşturulmuş birleşik kelimelerin (isim/sıfat) bazıları birleşik, bazıları ayrı yazılmıştır. Türk Dil Kurumu *Yazım Kılavuzu*'ndaki açıklamalar ışığında bu kelimeler incelenmiştir. Bunun yanı sıra Türkçenin imlası ile ilgili ilk kılavuz olan İmlâ Lûgati (İL 1928) ve Türk Dil Kurumu tarafından çıkarılan son *Yazım Kılavuzu* arasında var olan yazım/imla kılavuzları da ele alınmıştır. Bu kılavuzlarda yer alan renk adlarıyla oluşturulan birleşik kelimeler tablolar hâlinde gösterilmiştir. Kelimelerin geçmişten günümüze imlası ele alınmış ve zamanla değişen durumlar ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı renk adlarıyla oluşturulan birleşik kelimelerin yazımında görülen bu farklılıkları, dil bilgisi ve imla kurallarıyla destekleyerek tartışmaya açmak, renk adlarıyla oluşturulan birleşik kelimelerin imla farklılığının giderilmesine yönelik önerilerde bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, Sözlük, Birleşik Kelime, Renk Adları, İmla

Harf İnkılabı Sonrası (1928-1940) Türkiye’de İmla Tartışmaları ve Devrin Edebiyatçılarının Türkçenin İmlasına Dair Düşünceleri

Doç. Dr. Mesut KOÇAK

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, mkocak@fsm.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

Bu bildiri, Harf İnkılabı Sonrası (1928-1940) Türkiye’de imla konusundaki tartışmalara ve yazılı dilin nasıl şekillendirilmeye çalışıldığına odaklanmaktadır. Harf İnkılabı’nın ardından, devrin süreli yayınları imla kurallarının belirlenmesinde belirleyici, farklı görüşlerin ve tartışmaların da merkezi olmuştur. Çalışmada, *Akşam*, *Cumhuriyet*, *Haber*, *Milliyet*, *Son Posta*, *Ulus* ve *Vakit* başta olmak üzere, devrin önemli gazetelerinde yer alan yazılar, haberler, makaleler, tartışmalar ve anketler kaynak olarak kullanılmıştır. Özellikle Halit Ziya, Peyami Safa, Hüseyin Cahit ve Vâlâ Nurettin gibi yazarların Türkçenin imlasına ve yazım kurallarına dair görüşleri incelenmiş, yeni alfabenin benimsenmesi sürecinde öne çıkan tartışmalar analiz edilmiştir. Bu yazarlar, bir yanda kendi yazım faaliyetleri ile diğer yanda ise fikirleri ile Türkçenin imlasının ve yazı dili olarak şekillenmesinin taşıyıcısı olmuşlardır.

Makalelerinde, yabancı menşeli kelimelerin yazımı, Türkçe eklerin kullanımı, tamlamalar, vb. yazım ve imlaya dair konulara yönelik yaklaşımlarına yer verilmiştir.

Sonuç olarak bu araştırma, Harf İnkılâbı sonrası (1928-1940) on yılı aşkın bir sürede gazete yazıları üzerinden imla konusundaki görüş ayrılıklarını ortaya koyarak yazılı dilin şekillenişinde basın ve edebiyatçıların rolünü tarihî bir perspektifle ele almayı amaçlamaktadır. Cumhuriyet Dönemi'nde imla ve yazım kurallarının nasıl bir tartışma sürecinden geçtiğini anlamaya yönelik bu çalışma, günümüzdeki dil politikalarına ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Harf İnkılabı, Türkçe İmla Tartışmaları, Halit Ziya Uşaklıgil, Peyami Safa, Hüseyin Cahit

Türkülerin Yazılı Ortamdan İcra Ortamına Aktarılmasında İmlanın Etkisi

Doç. Dr. Muhammet Emin ALTINIŞIK

Erzurum Teknik Üniversitesi, emin.altinisik@erzurum.edu.tr,
Erzurum/TÜRKİYE

Türk halk edebiyatının anonim türlerinin başında gelen türküler, muhtevası ve ezgisi ile Türk toplumunun duygu ve düşünce dünyasının âdetâ sözcüsü konumundadır. Geçmişten bugüne gerek sözlü gerek yazılı kültür aracılığı ile varlığını sürdüren türkülerin resmî derlemeleri, yaklaşık bir asır önce Dârülelhan'la başlamış ve TRT'nin derlemeleri ile devam etmiş, notaya alınarak da repertuvara kaydedilmiştir. Bununla birlikte türküler repertuvara kaydedilirken pek çok kere vezin, kafiye, kelime, mısra, beyit, bent ekleme/ çıkarma, kolaj, genişleme ve daralma gibi birtakım değişikliklere uğramıştır. Bu değişiklikleri sözlü kültürden derlenen türkülerde tespit etmek kaynak kişi, zaman, mekân ve icra ortamı açısından pek mümkün değilken cönk, mecmua ve divan gibi yazılı kültür ürünlerinde belirlemek mümkün görünmektedir. Bu kolaylığı sağlayan en temel unsurların başında ise türkülerin icra ortamına aktarımı sırasındaki imla değişiklikleri gelmektedir. Fakat icra ortamına aktarılan türkülerdeki imla değişikliği bazen kelimenin anlamını belirsiz hâle getirerek türkünün muhtevasını etkilemekte ve türküyü manasız

kılmakta bazen de kafiye, redif ve ayak sözcüklerinin yanlış okuma/aktarımından dolayı türkünün başka türkü ile birleşmesine sebep olmaktadır. Bu bakımdan yazılı kültürdeki türkülerde imla değişiklikleri, kelimelerin eksik/hatalı okunması/telaffuz edilmesi sonucu repertuvara yanlış kaydedilen türkü sözlerine bağlı olarak türkünün bağlamından kopmasına da zemin hazırlamaktadır. Bu bildiride cönk, mecmua ve divan gibi yazılı kültürü oluşturan eserlerde yer alan yirmi türkünün TRT repertuvarına aktarılırken imlalarındaki değişim ele alınarak türkülerin muhtevastaki dönüşüm incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkü, İmla, Değişim ve Dönüşüm, Repertuvar, TRT

Tarihî Dönem Metinlerinin Çeviri Yazılı Yayımlarında Noktalama İşaretlerinin Önemi

Prof. Dr. Muhammet YELTEN

İstanbul Arel Üniversitesi, muhammetyelten@arel.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

Yazı ne kadar gelişmiş olursa olsun, sözü incelikleriyle aktarmak konusunda yine de yetersiz kalır. Bu yüzden öteden beri alfabe dışı bazı işaretler kullanılmıştır ki bunlar “noktalama işaretleri” diye anılır. Bu işaretlerin bir kısmı söz dizimi değerleri bulunan “asıl noktalama işaretleri” olup cümle sonlarındaki vurguyu belirtmeye, cümle çeşitlerini göstermeye, aynı işleyiş değerinde bulunan öğeler arasındaki gruplaşmaya işaret etmeye, bazen de uzun cümlelerde duraklama noktaları olan ayrı değerdeki üyeleri birbirinden ayırmaya, nakledilecek söze dikkat etmeye, cümleyi anlamca belirtmeye yararlar: nokta, iki nokta, soru ve ünlem işaretleri, virgöl, noktalı virgöl. Bir kısmı ise söz değerleri olmayan yardımcı işaretlerdir ki doğrudan yazının düzenlenmesi ile ilgilidirler: parantez, köşeli parantez, tırnak, tek tırnak, kısa çizgi.

Tarihî dönem metnlerinin çeviri yazılı neşirlerinde noktalama işaretlerini kullanmak, özellikle mensur metinler açısından oldukça önemlidir. Bu uygulama her şeyden önce metni yayıma hazırlayana onu anlama ve çözümleme yolunda kolaylık sağlar. Ayrıca iyi noktalanmış bir metin başkaları tarafından da daha kolay okunup anlaşılabilir. Dilimizin ve edebiyatımızın tarihî dönemlerinde meydana getirilmiş birçok telif veya tercüme Türkçe mensur eserler mevcuttur. Bu metinler üzerinde çeşitli seviye ve nitelikte bilimsel çalışmalar yapılmış ve yayınlanmıştır. Eserlerin neşredilme amacı, çoklukla metni ilgili okuyucularıyla paylaşmak, aynı zamanda dilimizin ve edebiyatımızın gelişme süreçlerine ayna tutmaktır. Bu yüzden metinleri doğru anlamak ve çeviri yazılı hâle getirmek işlemlerinde doğru hedefe ulaşmak için noktalama işaretlerinden yararlanmak gerekmektedir. Bildirinin hazırlanmasında genellikle 14 ve 15. yüzyıllarda meydana getirilmiş metinler kullanılmıştır.

1928 Harf Devrimi Sonrasında Arap Harflerinden Latin Harflerine Geçişle Birlikte Ortaya Çıkan İmla Sorunları

Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK

Kırıkkale Üniversitesi, meliacik63@gmail.com,
Kırıkkale/TÜRKİYE

1928’de gerçekleştirilen Harf Devrimi’nden sonra yeni harflerle yazım ve okuma faaliyetlerinin hiçbir sorun olmadan yürüdüğü söylenemez. Çeşitli sorunları beraberinde getiren bu devrim yüzyıllarca Arap harfleri ile yazıp okumuş bir toplumda kolayca yerleşmemiş, bunun için uzun bir süreye ihtiyaç duyulmuş, birçok tedbir alınıp çeşitli aşamalardan geçilmiştir. Bununla ilgili sorunlar hâlen devam etmekte olup eski harfli metinlerin çevrilmesinde görülen ihtilaf ve tartışmaların sıklığı da bunun tabii bir sonucudur. Arap ve Latin alfabeleri arasındaki büyük farklar bu tartışmaları kaçınılmaz kılmakta ve imla kılavuzları da bundan dolayı sürekli değişmektedir. İmlada yaşanan bu değişikliklerin devam edeceği kuvvetle muhtemeldir. Harf Devrimi sonrasında yeni devletin yazışmaları incelendiğinde Osmanlı belgelerinde görülen bazı kalıp ifadelerin aynen devam ettiği görülmektedir ki bu durum harf devrimiyle birlikte her şeyin bir anda değişmediğini göstermektedir. Öte yan-

dan harf devrimi sonrasında bugünkü imla kurallarının büyük bir kısmının uygulanamadığı, bu kuralların zamanla imla kılavuzlarının hazırlanmasıyla hayata geçirildiği görülmektedir. Buna verilebilecek *örnekler şöyledir: Özel isimlerin* “Almanyadan, Berlinden, Kayserinin” şeklinde yazılması; “dinliyerek, “söyliyerek, uzatmıyacağız.” gibi ünlü uyumsuzlukları; ile edatının “komşularile, gayretile, suretile, itibarile” şeklinde yazılması; “12.30 da, 12 de, 8 de, 200 ü, 150 ye” şeklinde kesmelerin yapılmaması; ayrı yazılması gereken “bidayetindenberi” şeklindeki yazımlar; eski tamlamaların “ekseriyeti mutlakasına” şeklinde yazılması; program sözcüğünün “pruğram” *şelinde* yazılması vb. Bu bildiride bu sorunlar arşiv belgeleri, gazete ve dergiler, edebî eserler vb. taranarak analitik biçimde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1928 Harf Devrimi, Eski Yazı, Yeni Yazı, İmla Sorunları

İlhami Emin'in *Yürüyen Duvar* Adlı Romanında Modernist Bir Bakış Açısı: İmlasızlık ve Anlatı Stratejisi

Dr. Öğr. Üyesi Mumin ALİOV

Uluslararası Balkan Üniversitesi, mumin.aliov@ibu.edu.mk,
Üsküp/KUZEY MAKEDONYA

Bu çalışmada, İlhami Emin'in *Yürüyen Duvar* adlı romanında modernist bir bakış açısıyla, dil ve yazım kurallarına dair özgürlük, bilhassa imlasızlık üzerinden incelenmekte ve anlatı stratejisiyle ilintisi ortaya konulmaktadır. İmlasızlık, geleneksel yazım kurallarının bilinçli bir şekilde ihlali olarak karşımıza çıkmakta ve bu tercih, romanın anlatı yapısına ibdai bir katkı sağlamaktadır. Eserin dilindeki kuralsızlık, yalnızca bir yazım hatası olmanın ötesine geçerek karakterlerin dâhili dünyalarını daha etkili bir şekilde yansıtan bir anlatısal araç işlevi görmektedir. Bu dilsel bozulma, içtimai yapıyı ve ferdi kaosu anlamlandırmada önemli bir rol oynamaktadır. Yazarın imla kurallarına riayet etmemesi, dildeki normlara karşı bir başkaldırı değil, aksine bir estetik tercih olarak değerlendirilmelidir. Emin, bu dilsel özgürlüğü kullanarak romanın ritmini, anlam katmanlarını ve okuyucunun algısını derinleştirmeyi amaçlamaktadır. İmlasızlık, anlatının yapısını dönüştürerek

karakterlerin psikolojik ve toplumsal bağlamdaki çatışmalarını daha güçlü bir biçimde ortaya koymaktadır. Dilin kurallarına karşı duyulan özgürlük, yalnızca biçimsel bir değişim değil, aynı zamanda anlatının içsel derinliğini ve etkisini artıran bir unsurdur.

Bu çalışma, *Yürüyen Duvar*’ın Kuzey Makedonya modern Türk edebiyatındaki yerini ve dil kurallarından sapmanın çağdaş edebiyat anlayışına nasıl yenilikçi bir boyut eklediğini tartışmayı hedeflemektedir. Edebî dilin sınırlarını zorlayan İlhami Emin, imlasızlık yoluyla toplumsal yapı, karakterlerin içsel dünyası ve dilsel özgürlük gibi unsurları bir arada sunarak okuyucuya farklı bir anlatı deneyimi takdim etmektedir. Bu minvalde, imlasızlık, romanın anlamına katkı sağlayan bir estetik ve anlatısal araç olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İmlasızlık, Yürüyen Duvar, İlhami Emin, Dil Kullanımı, Estetik Tercih

İbrani Alfabeti ile Türkçenin Yazımı: Karay Türkçesi

Doç. Dr. Murat KOÇAK

Ahmet Yesevi Üniversitesi, mkocak@pau.edu.tr,
Türkistan/KAZAKİSTAN

Seslerin yazıdaki sembolünü oluşturan harflerin sistematik düzende alfabeğe dönüşme merhalesi kadar farklı milletler tarafından kullanılması da dikkat çekici bir özelliktir. İnanç, ekonomi, dış baskılar gibi nedenlerle bir milletin alfabe kullanımı farklılık gösterebilmektedir. Dünya üzerindeki halklar içerisinde Türk dünyasındaki alfabe kullanımı Köktürk (Orhun) alfabesinden başlamak üzere tarihe bıraktığımız Soğut, Uygur, Brahmi, Tibet, Süryani-Estrangelo, Grek ve İbrani yazı sistemleri ile günümüzde farklı Türk coğrafyalarında kullanılan Latin, Kiril ve Arap alfabeleriyle şekillenmektedir.

Mani, Arap gibi dinî sebeplerden kullanılmaya başlanan alfabeler sınıfında İbrani alfabesi de yer almaktadır. İbranice, Yidişçe, Ladino dilleri gibi İbrani alfabesi kullanan diller içerisinde Türk grubu olan Karayların dili de bulunmaktadır. Dillerde meydana gelen değişikliklerde en katı olan sistemin alfabe düzeni olduğu görülmektedir. Fakat farklı bir kültür dairesine dâhil olan bir halkın, yeni bir alfabeğe geçtiğinde zorlandığı ilk

mesele dilindeki ayırıcı ses değerlerini o yeni alfabe ile gösterip göstere-memesidir.

Trakay, Haliç-Lutsk ve Kırım ağızlarına ayrılan Karay Türkçesinde de İbrani alfabesi hem İbranicenin kendine has kuralı ile hem de Türkçenin özündeki ses düzeni ile şekillenmiştir. (mem), (nun), (kaf), (pe) ve (tsadik) gibi sofit olan seslerin kelime sonunda değişim kuralı Karay Türkçesinde görülmektedir. İbrani alfabesinde olmayan /ñ/, /ç/ gibi sesler için de ekleme harfler kullanılmaktadır.

Bu bildiride İbrani harfli Karay Türkçesi metinlerinden yola çıkılarak Karay Türkçesindeki İbrani harflerinin imlası konusu üzerinde durulmuştur. İbrani asıllı Karay Türkçesi imlası, 1. İbranice asıllı kelimelerin gösterimi, 2. Üç Karay ağızındaki kelime yazımındaki farklar, 3. Ayırıcı konsonat ve vokaller başlığı altında incelenmiştir.

***Türkçe Sözlük*'te Kelimelerin İmlası Niçin Değişti?**

Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH

Erciyes Üniversitesi, mustafargunsah@gmail.com,
Kayseri/TÜRKİYE

2023 yılında Türk Dil Kurumunun *Türkçe Sözlük*'ünün 12. baskısı yayımlanmış, yeni baskıda *yeşilzeytin* / *yeşil zeytin*, *Doğubeyazıt* / *Doğubayazıt*, *unvan* / *ünvan*, *elbasan tavaşı* / *Elbasan tavaşı* gibi örneklerin de yer aldığı 51 adet kelimenin yazımında değişiklik yapılmıştır. Bunun üzerine Türk Dil Kurumu ve imla konusu yeniden gündeme gelmiş ve tartışılmıştır.

1955 yılında yapılan ikinci baskıdan itibaren *Türkçe Sözlük*'e sürekli yeni kelimeler eklenmiş, bazı tanımlar genişletilmiş, bazı kelimelerin türleri veya imlaları değiştirilmiş, hatta çeşitli gerekçelerle bazı kelimeler çıkarılmıştır. Sözlükle birlikte *Yazım Kılavuzu*'nda da değişiklikler yapılmıştır. 82.135 madde başının yer aldığı sözlüğün son baskısında da aynı durum söz konusudur.

Bu çalışmada, *Türkçe Sözlük*'te yapılan 51 değişikliğin gerekçeleri tartışılmış, zihinlerde oluşan sorulara cevap verilmiş ve öz eleştiri yapılmıştır. Gerekçeler birkaç maddede toplanmıştır. Bunların en önemlisi, önceki baskı-

larda kurallara aykırı olarak yer alan bazı kelimelerin (*elbasan tavaşı, Doğu-beyazıt, Eyüp, göz bağcı, paskalya yumurtası, sarı yağız, söz götürmez* vb.) yazımının düzeltilmesidir. *Türkçe Sözlük* ve *Yazım Kılavuzu* komisyonlarında çalışan birisi olarak Türkçenin yazım sorunları, Türk Dil Kurumundaki çalışma şartları, oluşturulan sistem, sözlük ve yazım kılavuzu hazırlama aşamaları hakkında bilgi verilmiş ve tecrübelerimiz paylaşılmıştır. Çalışmada *Türkçe Sözlük* ve *Yazım Kılavuzu*'nun basılı ve genel ağ ortamındaki sürümleri kullanılmış ve zaman zaman basındaki eleştirilere gönderme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yazım Kılavuzu, Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, İmla, İmla Değişikliği

-mI/-mU Eki/Kelimesi İmlada Bitişik mi Yazılmalı?

Prof. Dr. Nadir İLHAN

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, nadirilhan@ahievran.edu.tr,
Kırşehir/TÜRKİYE

Sistemler bütünü olan dillerde belirlenmiş kurallar bulunmakta, diller bu kurallar çerçevesinde varlıklarını devam ettirmektedir. Türkçe gibi eklemeli dillerin imlasında da kelime kökleri ve eklerin yazımı ile ilgili kurallar belirlenmiş olup yazılı metinler bu belirlenen kurallar çerçevesinde ortaya konulmaktadır. Türkçede bağımsız biçimbirimler olan kelimeler ayrı yazılırken bağımlı biçimbirimler olan ekler bitişik yazılmaktadır. Eklerin kullanılabilmesi için mutlaka kelimelerle birlikte yazılması gerekmektedir. Bu da ekleri bağımlı birim kılmaktadır.

-mI/-mU ile -dA gibi ünlü uyumuna uyan ve ayrı yazılan yapılar dışındaki bütün ekler günümüz yazı dilinde sözdiziminde bitişik yazılmaktadır. İsim ve yüklem olan fiillerden sonra gelerek soru kavramı ortaya koyan -mI/-mU Türkiye Türkçesi imlasında ayrı yazılırken Türkçenin çağdaş lehçelerinin çoğunda bitişik yazılmaktadır. Bu morfolojik birimin “bitişik mi?” “ayrı mı?” yazılacağına karar verirken morfolojik yapının ne olduğuna karar vermek

yol gösterici olacaktır. Eğer bu morfolojik birim bir ek ise Türkiye Türkçesi kullanıcıları tarafından da yapının kelimeyle bitişik yazılması, yok eğer morfolojik birim kelime ise kelimelerin özelliğine bağlı olarak yapının tek şekilli kullanılması gerekmektedir.

Soru kavramını veren -mI/-mU yapısı itibarıyla bir ek mi? Yoksa bir kelime mi? Morfolojik yapının kelimelerle sözdiziminde bulunuş ve kullanım şekillerine göre ek ya da kelime olması hususunda farklı değerlendirmeler ortaya konulabilir. Ancak kelimeler tek şekilli olmak zorundadır. Çok şekillilik kelimelerin özelliği değildir. Ayrı yazılmak da eklerin özelliği olmayıp kelimelerle bitişik yazılmak kullanım alanına çıkabilmeleri için bir zorunluluktur. Dil birliği açısından Türk dünyasında ortak alfabe çalışmaları çok önemlidir. Ancak dil birliğine giden yolda ortak imla konusunda da bir takım çalışmalar yapılmalıdır.

Bu bildiride Türk lehçelerinin bir kısmında ayrı, büyük çoğunluğunda bitişik yazılan -mI/-mU morfolojik biriminin kökeni, yapısı, kullanım şekilleri ve Türk dünyasında ortak imla açısından nasıl kullanılması gerektiği üzerinde durulmuştur

Seyyid Ali Paşa'nın *Resmü'l-Acîb*'inden Hareketle Fransızca Kelimelerin Telaffuzunda Osmanlı Türkçesi Alfabetinin Kullanımına Dair Tespitler

Prof. Dr. Neslihan İlknur KOÇ KESKİN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, neslihan.koc@hbv.edu.tr,
Ankara/TÜRKİYE

Öğr. Gör. Ceyda ÇELEBİ

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, ceyda.celebi@hotmail.com,
Ankara/TÜRKİYE

Seyyid Ali Paşa (ö. 1846) Mühendishâne-i Berrî-i Hümayun'da okumuş, daha sonra ise aynı kurumda hocalık yapmış ve başhoca olmuştur. *Usûl-i Kutû-i Mahrûtiyyât*, *Mir'ât-ı Âlem*, *İstihkâmât-ı Cesîme* ve *Resmü'l-acîb* adlı eserleri vardır. *Resmü'l-acîb*, Türkçe kaleme alınmış bir Fransızca dil bilgisi kitabıdır. Eserin bilinen iki nüshası Askerî Müze Kütüphanesi ve Fransa Milli Kütüphanesinde. *Resmü'l-acîb*, mukaddime, iki ana bölüm ve bir hatimeden meydana gelmektedir. Eserin mukaddimesinde yazar, ana dili Türkçe olan bir Osmanlı aydını olarak Fransızca dil bilgisi kitabı yazmasının mühim olduğunu belirtmektedir. Harflerle başlayan girişi takip eden ilk bölümde heceler, ikinci bölümde ise kelimeler söz konusu edilmiş, ayrıca ikinci bölüm

on kısma ayrılmıştır. Eserin ana konusunu meydana getiren bu ikinci bölümdeki kısımlarda isim, sıfat, zarf ve fiil gibi konular irdelenmiştir.

Eserde yer yer Latin alfabesi yer yer ise Arap harfleri kullanılarak Fransızca örnekler yazıldığı görülmektedir. Latin alfabesi ile verilen Fransızca örnekler, Arap alfabesi ile okunuşları verilmek suretiyle açıklanmıştır. Örneğin *obligant* kelimesi, oblijan olarak Arap harfleriyle yazılmış ve harekelendirilmiştir. Benzer şekilde *que* kelimesinin okunuşu verilirken kaf harfi kullanılmış ancak *qu'il* kelimesinde kef tercih edilmiştir. Bu gibi örnekler, telaffuzlar verilirken Arap alfabesindeki harflerin tamamen sesletime göre seçildiğini göstermektedir. Ancak nazal ne, nun, gayın ve kef harflerinin neye göre seçildiği net değildir. Örneğin *gnomon* kelimesinin telaffuzunda gayın ve nazal ne kullanılmış ancak *ignorance* kelimesi kef ve nun ile yazılmıştır. Aynı şekilde *avions* kelimesinde nazal ne tercihi görülmektedir. Bu çalışmada Seyyid Ali Paşa'nın *Resmü'l-acîb* adlı eserinden yola çıkılarak yazarın üzerinde durduğu imla hususiyetleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seyyid Ali Paşa, Resmü'l-Acîb, Fransızca, Telaffuz, Osmanlı Türkçesi Alfabeti

Türkçenin İmlasına Başkaldıran Şairler: İkinci Yeniciler, Maviciler, Toplumcu Gerçekçiler

Doç. Dr. Nilüfer YILDIRIM

Fırat Üniversitesi, nyildirim@firat.edu.tr,
Elazığ/TÜRKİYE

İmla, bir yazı dilinin sistematüğını oluşturan kurallar bütünü olarak tanımlanabilir. Bu kurallar, yazı dilini belli kalıplara sokar, düzeni sağlar, ortak bir yazı geleneğı oluşturur. İmla kuralları gölgesinde oluşan yazı geleneğı, çeşitli şekillerde kullanılmak suretiyle değışir, farklılaşır ve bir üst boyuta taşınır. Dilin üst boyuta taşındığı en belirgin ve önemli aşama edebiyat metinlerinde kullanılan edebî dildir. Şairlerin ve yazarların estetik düşünceleri, sanata bakış açıları, dünyayı ve bireyi algılayış biçimlerine bağılı olarak şekillenen edebî dilde bazı sanatçıların imla kurallarını dikkate almadıkları, dilin genel yazı geleneğıne aykırı kullanımlara yer verdikleri görölmektedir. Şairlerin, sanatlarını ölümsüzleştirdikleri şiir, edebî dilin etkili şekilde kullanıldığı, duygu dünyasının imge ve sembollerle harekete geçirildiğı bir türdür. Şiirin dili, ortak bir yazı dili olmaktan sıyrılıp bireyselleşir ve şairin dili olur. Çağdaş Türk şiirinde, çeşitli sebeplere bağılı olarak imlaya aykırı şiir dili kullanan şairler bulunmaktadır.

Bildiride “İkinci Yeni”, “Mavi” ve “Toplumcu Gerçekçi” olarak bilinen şiir hareketlerini temsil eden şairlerin Türkçenin imlasına aykırı kullanımları ele alınmıştır. Büyük harflerin kullanımı, sözcüklerin, özel isimlerin, birleşik sözcüklerin, birleşik fillerin, alıntı sözcüklerin, ikilemelerin, sayıların, eklemin yazımı vb. imlaya aykırı kullanımlar, alt başlıklar hâlinde sıralanmıştır. İlgili örnekler, şiir dizelerinden hareketle açıklanmış, sanatçıların Türkçenin imlasını nasıl kural dışı kullandıkları belirtilmiştir. Turgut Uyar’ın *Büyük Saat*, Edip Cansever’in *Sonrası Kalır*, Cemal Süreya’nın *Sevda Sözleri*, Oktay Rifat’ın *Elleri Var Özgürlüğü*, Attila İlhan’ın *Yağmur Kaçağı*, Nâzım Hikmet Ran’ın *Memleketimden İnsan Manzaraları* adlı şiir kitapları, bildirinin yazımında kullanılan kaynaklardan bazılarıdır. Bildiride şairlerin imlaya aykırı kullanımlarının sebepleri üzerinde durulmuş ve Türkçenin imlasına farklı bir pencereden bakılarak dilin dinamiklerinin nasıl ve niçin değiştirildiği sorusuna cevap aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, İmla, İkinci Yeni, Mavi Hareketi, Toplumcu Gerçekçiler

Hindistan’da Türk Dilinin İzleri ve Ortak Türk Alfabeti Tartışmaları: Detaylı Bir Analiz

Dr. Öğr. Üyesi Noushad MK

Jamia Millia Islamia Devlet Üniversitesi, noushumkv@gmail.com,
New Delhi/HİNDİSTAN

Türkiye-Hindistan dil ve kültür etkileşimleri, ticaret, diplomasi ve fetihler yoluyla tarihin derinliklerine uzanmaktadır. Türkçenin Hindistan’daki izleri, özellikle Türk kökenli hanedanlar olan Delhi Sultanlığı (1206-1526) ve Babür İmparatorluğu’nun (1526-1857) yöneticilerinin bölgeye getirdiği dil, yönetime dair terimler ve kültürel uygulamalar aracılığıyla günümüze kadar ulaşmıştır. Farsça, yönetimde baskın hâle gelse de Türkçe birçok bölgesel dile nüfuz etmiş, kelime hazinesini zenginleştirmiştir.

Bu çalışmada, Türkçenin Hindistan’daki tarihî ve güncel izleri incelenirken aynı zamanda Türk dünyasında ortak bir alfabenin benimsenmesi konusundaki modern tartışmalar ele alınmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde, Türkçenin Hindistan’daki dilsel ve kültürel katkıları değerlendirilmiştir. Günümüzde dahi Hintçe, Urduca ve diğer bölgesel dillerde kullanılan birçok kelimenin Türkçe kökenli olduğu bilinmektedir. Türkçeden geçen kelimeler,

Hindistan'ın Malayalam (Hindistan'ın en güneyde yer alan Kerala eyaletinin ana dili) ve Tamil gibi bölgesel dillerinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca tarihî belgeler ve edebî eserler, Türkçenin Orta Çağ Hindistan'ında önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Emîr Hüsrev, Gâlib Mirza Esedullah ve Abdullah ed-Dihlevî gibi yazarlar, Farsça, Türkçe ve Hint dillerini harmanlayarak çok kültürlü bir edebiyatın doğmasına katkıda bulunmuşlardır. Çalışmanın ikinci bölümünde ortak Türk alfabesi tartışması Türk dünyasının dilsel bağlamında ele alınmış ve Hindistan'ın bu konuya katkısı değerlendirilmiştir. Hindistan'daki Türkçe programlar, akademik araştırmalar ve diplomatik ilişkiler Türkoloji'ye karşı ilgiyi artırmıştır. Çok dilli ve çok alfabeli bir yapıya sahip Hindistan'da, alfabenin standartlaşması konusu etrafındaki tartışmalara farklı bakış açıları sunabilir. Türkçenin Hindistan'daki izleri, Hint-Türk ilişkileri temelinde yeterince incelenmemiştir. Bu çalışma, tarihî dil etkileşimlerini ve çağdaş alfabe tartışmalarını ele alarak Hindistan ile Türk dünyası arasındaki kültürel ve dilsel bağların nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hindistan'da Türkçe, Ortak Türk Alfabesi, Dil Etkileşimi, Hindistan-Türk Dünyası İlişkileri, Dilin Standartlaşması

Otomatik İmla Değerlendirme Rubriği: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Yapay Zekâ Tabanlı Bir Yaklaşım

Dr. Öğr. Üyesi Özlem KURT

Uluslararası Balkan Üniversitesi, ozlem.kurt@ibu.edu.mk,
Üsküp/KUZEY MAKEDONYA

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisi, dil öğrenenlerin akademik ve iletişimsel yeterlilik kazanmaları için kritik bir unsurdur. Ancak yazılı anlatım becerisinin değerlendirilmesi ve geri bildirim süreci zaman alıcı ve yoğun emek gerektiren bir süreçtir. Bu çalışma, yapay zekâ destekli otomatik imla değerlendirme rubriğinin geliştirilmesini ve bu sistemin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde nasıl etkili bir araç olarak kullanılabileceğini incelemektedir. Mevcut yazım denetleme sistemleri yabancı dil öğrenenler için yetersiz kalmaktadır.

Bu çalışma, kelime hataları, noktalama eksiklikleri, büyük harf kullanımı ve ayrı-bitişik yazım hatalarını analiz eden, yapısal hataları belirleyerek öğrencilere geri bildirim sunan bir sistem önermektedir. Yapay zekâ tabanlı bu rubrik, hata tespitini otomatikleştirerek hem öğretmenlerin yükünü hafifletecek hem de öğrencilerin bireysel öğrenme deneyimini zenginleştire-

cektir. Bu çalışmada, Grammarly ve Turnitin gibi yapay zekâ tabanlı yazım denetleme araçlarının incelenmesi sonucunda geliştirilen Türkçeye özgü bir model önerilmektedir. Sistem, kullanıcı dostu bir arayüz ile geri bildirim sağlayarak dil öğrenenlerin hatalarını anlamalarını ve düzeltmelerini kolaylaştıracaktır. Yapay zekânın doğruluk oranını artırmak için makine öğrenmesi algoritmaları kullanılacak ve sistem sürekli geliştirilecektir. Ayrıca, sistemin pilot uygulamalarla test edilmesi ve öğretmen-geri bildirim mekanizmasının entegre edilmesi de planlanmaktadır. Bu bağlamda, farklı seviyelerde Türkçe öğrenenlerin hatalarına göre kişiselleştirilmiş geri bildirim sunan bir yapı geliştirilecektir. Bu çalışma, yapay zekânın dil öğretiminde kullanımına dair yenilikçi bir öneri sunarak hem akademik hem de pedagojik açıdan büyük bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Yapay Zekâ, Otomatik İmla Denetimi, Rubrik, Yazılı Anlatım Değerlendirmesi

***İkdam* ve İmla Meseleleri**

Doç. Dr. Özlem NEMUTLU

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, ozlemnemutlu19@hotmail.com,
Manisa/TÜRKİYE

1894'te Ahmet Cevdet tarafından çıkarılmaya başlanan *İkdam*, arada kapatılan ve yeniden açılarak farklı isimlerle 1928'e kadar yayınına devam ettiren, Türk basın hayatının en uzun soluklu gazetelerinden biridir. 1935'ten itibaren de farklı zaman aralıklarında ve farklı isimlerle gazetenin yayın hayatını devam ettirdiği görülmektedir. Türk siyasî ve sosyal hayatının birçok dönüm noktalarına tanıklık eden gazete, dil ve edebiyat yazılarıyla da dikkat çekmektedir.

Bu bildiride gazetede imla meselesine dair faaliyetler (1894-1928) genel çerçevesiyle değerlendirilmiştir. Buna göre yazıların kimler tarafından kaleme alındığı, imla meselesinin hangi bağlamlarda tartışmalara açıldığı, kronoloji dikkate alınarak irdelenmiştir. 1894-1928 yılları arasında imla konusunda yazan isimler arasında Ahmet Cevdet, Ahmet Mithat Efendi, Şemsettin Sami, Ali Kemal, Ahmet Rasim, Necip Âsım, Veled Çelebi, Safvet Nezihî, Hüseyin Dâniş, Emrullah Efendi, Köprülüzade Fuad, Cenap Şehabettin, Giridîzade, Ayaz İshak, Mustafa Nureddin, Doktor İsmail Şükrü, Sadrî Maksudî görülmektedir. Bu isimler arasında örneğin Ahmet Mithat Efendi'yle Hüseyin Da-

niş arasında olduğu gibi tartışmalar yaşanmış, Ali Kemal, Necip Âsım, Veled Çelebi, Emrullah Efendi belli başlı polemiklerin tarafları olmuşlardır. Söz konusu mevzuda birçok mesele irdelenmiştir: Dilimizde Arapça ve Farsça, akabinde Fransızca ve diğer dillerden geçen kelimelerin nasıl yazılacağı, sesli harflerin Türkçedeki rolü ve Arap alfabesinin Türkçe kelimelerin imlasında yetersiz kaldığı ve Latin alfabesine başvurulması gerektiği; özel isimlerin imlası; felsefe ve ilim terimlerinin imlası; kanun maddelerinin yazılmasında tercih edilecek dil ve imla hususiyetleri; Latin harflerine geçmenin getirdiği imla problemleri vb. bu konuda açabilecek temel başlıklardır. Dolayısıyla İkdâm'daki makaleler hem 1911'deki Yeni Lisan Hareketi hem de 1928'deki Latin harflerine geçiş gibi dil tarihimizin önemli dönüm noktalarının hazırlayıcısı ve bizzat aktörü durumundadır.

Anahtar Kelimeler: İkdâm, Yabancı Kelimelerin İmlası, Alfabe, İmla Meselesi, Basın Tarihi

Oğuz Grubu Türk Lehçelerinde Latin Alfabeti: Farklılıkların Tarihî Dil Bilimsel Sebepleri ve Ortaklaşma Yolları

Dr. Sara BEHZAD

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı,
sarabehzad24@gmail.com,
Ankara/TÜRKİYE

Dr. Shahrouz AGHATABAI

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı,
0atabay0@gmail.com,
Ankara/TÜRKİYE

Türkçe, Azerbaycan Türkçesi ve Türkmen Türkçesi alfabelerinde görülen az sayıda farklılıklar, tarihî ve dil bilimsel sebeplerden bununla beraber harf seçimindeki uyumsuzlıklardan kaynaklanmaktadır. Bu üç alfabe arasındaki uyumsuzlıkların ortadan kalkması için alfabelerin ortak kökenlerine başvurulmalı, benzer harfler seçilip uzlaşılmalı ve karşılıklı okunabilirliği-anlaşılabilirliği amaçlama ilkesine sadık kalınmalıdır. Böylelikle bu farklılıklara çözüm yolları getirilebilir. Üç alfabede şu farklılıklar göze çarpmaktadır:

1. Aynı fonemler için seçilen farklı harfler: ı, c, j, y fonemleri Türkmen Türkçesinde y, j, ž, ý şeklinde gösterilmektedir. Ayrıca Türkmen ve Azerbay-

can Türkçesinde kullanılan açık e sesi, (ä ve ə olmak üzere) iki farklı harf ile verilmektedir.

2. Benzer kökenli fonemler için seçilen farklı harfler: Türkiye ve Azerbaycan Türkçesindeki v fonemi, Türkmen Türkçesindeki w ile tarihî açıdan aynı kökenlere sahiptir.

3. Fonemik değlerden kaynaklı ayrışmalar: g/ğ (tarihî süreçte tonlulaşan k'ler dâhil), h/x ve n/ñ olmak üzere ortaya çıkan bu üç farklılık, Türkiye Türkçesinde kısaca g/ğ-h-n şeklinde görülürken Azerbaycan Türkçesinde g/ğ/q-h/x-n ve Türkmen Türkçesinde g-h-n/ñ biçimindedir.

1. ve 2. maddedeki farklılıklar, sadece benzer harfler üzerine karşılıklı uzlaşma yoluyla çözülebilirken 3. maddeye daha incelikli yaklaşmak gerekmektedir. Örneğin tarihî ortak kökene sahip bu sesler için grafik açıdan benzer olan harflerin seçilmesi ve aralarındaki farklılıkların diyakritik işaretlerle gösterilmesine öncelik tanımak (örneğin g/ğ/ğ-h/ğ-n/ñ şeklinde) lehçeler arasında okunabilirliği ve anlaşılabilirliği artırabilecek bir öneridir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Alfabe, Ortak Alfabe, Türkçenin İmlası, Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi

Doğu ve Batı Türkçesi İmla Üslup ve Geleneği

Prof. Dr. Selami ECE

Atatürk Üniversitesi, selamiece@atauni.edu.tr,
Erzurum/TÜRKİYE

Arap harfli yazı dönemi Türkçenin en uzun yazı dönemidir. Bu dönem boyunca alfabeye birkaç yeni harf ilave edilmiş, mevcut harflerden bazıları da farklı fonksiyonlarda kullanılmıştır. Sonunda Arap harfleriyle Türkçenin ifadesi *köken imlası* veya *şekil imlası* denen bir imla şekline dönüşmüştür. Bu imla tekniğinde yazı, klişeleşmiş parçalardan oluşmakta ve söze harfleriyle değil, yapıyı oluşturan parçaların bütünlüğüyle delalet etmektedir. Arapça, Farsça ve Türkçe kelime ve yapılardan oluşan Türkçenin bu imla şekliyle ifadesi doğal bir sonuçtur. İmla farklı doğaçlama uygulamalarla tecrübe edilmiştir. Arap harflerinin uygulama tekniği önceki yazı geleneğimizden bağımsız değildir. Bu bakımdan geleneği ve icadı birlikte değerlendirmek zarureti vardır. Karahanlı Türkçesini temsil eden metinler Arap harfleriyle yazılmıştır. Karahanlı Türkçesinin uzantısı olan Doğu ve Batı Türkçesi, Türklerin coğrafik dağılımından ve dolayısıyla ağız ve lehçe zenginliğinden kaynaklanan bazı karakteristik özellikler göstermektedir. Metinlerin ait olduğu kültür dairesinin belirlenmesi, tarihlendirilmesi ve çeviri yazılarının doğru

yapılması bu özelliklerin bilinmesine bağlıdır. Aynı alfabe kullanılmış olsa da yazının söze delalet biçimi ve harflere yüklenen fonetik değerlerde bölgesel bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıklara aynı bölge içerisinde dahi rastlanabilir. Dile dair tespitlerin veri tabanı imladır. Yazılı ifadenin sözlü ifadeye ne kadar delalet ettiği dolayısıyla dil bilim çalışmalarının sıhhati tarihî, coğrafi ve demografik birçok parametrenin kullanılmasını gerektirmektedir. Bu çalışmada Arap harflerinin kullanıldığı döneme gelinceye kadar teşekkül eden yazı geleneği incelenmiş ve geleneğin Doğu ve Batı Türkçesi ile kazandığı görünüm ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gelenek, Yazı Sistemi, Arap Alfabeti, Doğu Türkçesi, Batı Türkçesi

Bir Dijital Medya Kavramı Olarak Emoji

Dr. Öğr. Üyesi Serdar GÜRÇAY

İstanbul Kültür Üniversitesi, s.gurcay@iku.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

İletişim, hayatın önemli bir bileşenidir. Her canlı çeşitli yollarla iletişim kurmaktadır. İlkel canlılar koku ve temel seslerle iletişim kurarken, insan daha karmaşık yöntemler kullanmaktadır. Sesli iletişim zamanla yazıya dönüşmüştür. Eski insanlar, ilkel sesli iletişimlerinin yanı sıra temel şekilsel semboller kullanmaktaydılar. Bu durum, Eski Çağ mağara resimlerinden görülebilmektedir. Günümüz modern dünyasında sayısal iletişim teknolojilerinin ilerlemesiyle dijital medya hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bu minvalde iletişim de dijitalleşmiştir. Bu dönüşüm, sanatı da bünyesine katmıştır. Tüm bunların iç içe geçmesiyle “emoji” olarak adlandırılan sembol bazlı yeni bir tür iletişim şekli ortaya çıkmıştır. Emoji, “bireyin anlık duygularını görece mizahi şekilde ifade eden, pratik ve tekil grafik sembolleri” olarak tanımlanabilir. Çalışmanın amacı, yeni bir iletişim formu olan emojinin gelişimi ve insan hayatındaki yerinin (olumlu/olumsuz yönleriyle)

irdelenmesidir. Yazılı dildeki imla kurallarını tamamlayıcı bir işlev de görebilen emojiler, günlük hayatın bir parçası olmuş ve insan kültürünün içinde kendine hatırı sayılır bir yer edinmiştir. İletişimin yadsınamaz bir unsuru da iletişim problemleridir. Sözlü, sözsüz ve yazılı iletişimde eksik iletiler, yanlış anlaşılmalara olabildiği gibi emoji kaynaklı iletişimde de benzer sorunlar ortaya çıkabilmektedir.

Çalışma kapsamında ilkel duvar resimlerinden Orta Çağ yağlı boya resimlerine, mektuplaşmaya, marka amblemlerine ve nihai olarak emoji kavramına bir düşünce yolculuğu yapılmıştır. Buna ilaveten örnek emojiler verilmiş ve emoji kaynaklı çeşitli iletişim sorunlarına değinilmiştir. Yöntem olarak sembol kavramının tarihî dönüşümü bağlamında emoji kavramı hakkında literatür taramasının yanı sıra emojilerin dijital metinlerde hangi bağlamlarda ve nasıl kullanıldığına ilişkin içerik analizi ve işlevsel analiz gerçekleştirilmiştir. Bu yolla emojilerin sembolik bir iletişim aracı olmanın ötesinde sosyal, psikolojik ve kültürel katmanları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Emoji, İletişim, Sembol, Dijital Medya, Medya Dili

Harf İnkılabı Sürecinde Gazetenin İmla ile İmtihanı: *Cumhuriyet* Örneği

Arş. Gör. Dr. Sevim GÜLDÜRMEZ

İstanbul Üniversitesi, sevimguldurmez@istanbul.edu.tr,

İstanbul/TÜRKİYE

Arş. Gör. Dr. Mizan ÇOŞKUN ÖZGÜR

İstanbul Üniversitesi, mizan.coskunozgur@istanbul.edu.tr,

İstanbul/TÜRKİYE

Gazete, kullanılmaya başlandığı ilk zamanlardan bu yana Ahmet Hamdi Tanpınar'ın işaret ettiği gibi yeniliklerin halka duyurulduğu ve toplumun eğitimi konusunda misyon yüklenen önemli vasıtalarından birisi olmuştur. Ekseriyetle siyasi değişikliklerle mühim kırılmalar yaşanan ve bunun zeminini ya da neticesini teşkil eden sosyal gelişmelerin vukua geldiği dönemlerde şehir ile taşra arasındaki irtibatı sağlamak konusunda da mevcudiyetini göstermiştir. Bu sebeple devirleri anlamak ve anlamlandırmak noktasında perspektif sunan gazeteden istifade etmek elzem duruma gelmiştir. Bilhassa bir devletin sona eriş ve yeni bir devletin kuruluş sürecinin tüm teferruatı ile takip edilebilmesini sağlayan süreli yayınlar Türk dilinin geçirmiş olduğu dönüşümün izlerini sürmeye de imkân sunmuştur. Zira Kasım 1928'de yürürlüğe giren Harf İnkılabı bu anlamda önemli hadiselerden birisidir. Alfabe değişikliğine zemin hazırlayan ortam, bu konudaki muhtelif görüşler, halk nazarındaki

karşılığı, yapılan çalışmalar ve yürürlüğe konulan uygulamalar gibi pek çok açıdan malumata ulaşılabilen basın araçlarından, aynı zamanda kullandığı bir enstrüman olma hususiyetini taşıyan dilin özelliklerine erişmek mümkündür. Dil açısından kritik bir ehemmiyete sahip olan bu yıllarda gazete dili halka ulaşma noktasında önem arz etmiş hatta pek çok yönden kullanımda olan dili de şekillendirmiştir.

Bu tebliğin amacı harf inkılabının resmî olarak yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hazırlık sürecini ifade eden bir aylık süreyi, tirajı en yüksek olan *Cumhuriyet* gazetesi üzerinden takip etmek, yeni harflerin kullanılmaya başlanması ile ortaya çıkan bazı imla hususiyetlerini ortaya koymak ve bunun üzerine tespitler yaparak Türk dilinin form değiştirdiği bu dönemin nabzını tutmaktır.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bağlamında İmla ve Telaffuz Konularına Genel Bir Bakış

Dr. Öğr. Üyesi Şaban ÇOBANOĞLU
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,
scobanoglu@fsm.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

Sena TOPALOĞLU ŞİMŞEKOL (Yüksek Lisans Mezunu)
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi,
senatopaloglu99@gmail.com,
İstanbul/TÜRKİYE

Sözlü ve yazılı iletişim esnasında alıcıya iletilen mesajı en etkili şekilde aktarabilmenin ilk koşulu iletişim becerilerini doğru bir biçimde kullanabilmektir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilere etkili sözlü iletişim becerisi kazandırmak için konuşma eğitimi esnasında telaffuz becerisinin de ele alınması şarttır. Bunun yanı sıra yazılı iletişim yoluyla bireylerin kendilerini doğru bir şekilde ifade edebilmesi için de Türkçe imla bilgisine sahip olunması ve bunu yazılı metinler üzerinde tatbik edebilme becerisi gerekmektedir. Son yirmi yıl içerisinde oldukça gelişim gösteren yabancı dil

olarak Türkçe öğretimi alanında konuşma ve yazma becerilerine odaklanan birçok çalışma olsa da telaffuz ve imla konularının ele alındığı çalışmaların nispeten daha az sayıda olduğu görülmüştür. Yazılı ve sözlü iletişimin doğru ve akıcı olmasında önemli rol oynayan imla ve telaffuz becerilerinin yabancı dil olarak Türkçe bağlamında incelenmesine yönelik bir ihtiyaç bulunduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, konuşma ve yazma becerileri hakkındaki çalışmaların içerisinde yer alan yahut bu konuyu doğrudan ele alan çalışmaların derlenmesi ve incelenmesi yoluyla konu hakkında genel bir çerçeve oluşturulması amaçlanmıştır. Araştırma son yirmi yıl içerisinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında telaffuz ve imla konuları üzerine yapılan çalışmaların genel perspektifte incelenmesini ve bağlam doğrultusunda tasnif edildikten sonra aktarılmasını kapsamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İmla ve telaffuz konuları üzerinde yapılan bu ve benzeri çalışmaların yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik içeriklerin ve materyallerin geliştirilmesine katkı sunacağı öngörülmektedir. Bu sebeple konu bağlamında yapılan çalışmaların artırılmasına yönelik ihtiyacın hâlihazırda devam ettiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Telaffuz Eğitimi, İmla Eğitimi, Yazılı İletişim, Sözlü İletişim

Türkçenin Kullanımı: Türkçe İşletme ve Kurum Adlarının Yabancılaştırılması Hususu Örneği

Doç. Dr. Osman TÜRK
Harran Üniversitesi, osmanturkgau@gmail.com,
Şanlıurfa/TÜRKİYE

Dr. Öğr. Üyesi Fatma KOÇ
Adıyaman Üniversitesi, fkoc@adiyaman.edu.tr,
Adıyaman/TÜRKİYE

Dilin kullanımı, onun canlılığının sürdürülmesi ve yaşatılması açısından oldukça önemlidir. Türkçenin her alanda devamlılığını sağlamak onun öneminin anlaşılmasında büyük rol oynar. Günümüz şartlarında sosyal medyanın yaygınlaşması ve buna bağlı olarak konuşma dilinde meydana gelen değişiklikler Türkçeye yansımıştır. Konuşma dilindeki özentili yaklaşımlar ve sözcüklere yeni yorumlar getirilmesi bu minvalde kendini göstermiştir. Ticari kurum ve işletme adlarının dikkat çekme veya başka amaçlar doğrultusunda yabancılaştırılması Türkçenin kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Türkçenin yabancı dillerin etkisine maruz kaldığı, söz konusu işletme ve kurum adlarına yabancı adlar verilmesinden ve Türkçe kökenli adlara yabancılık tesiriyle başka yorumlar getirilmesinden açıkça anlaşılmaktadır. Dillerin birbirinden etkilenmesi ve karşılıklı bir etkileşim yaşaması gayet normal ol-

masına karşın bu etkileşimin belirli bir düzeyde meydana gelmesi gerekmektedir. Bu durum, dilde bozulma ve yozlaşmaya doğru ilerlediği andan itibaren mevcut dil için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. İşletme ve kurum adlarının Türkçenin canlılığına katkıda bulunması gerekirken dil bakımından yabancı bir atmosferi yansıtmaması, Türkçenin devamlılığına ve özgünlüğüne de zarar vermektedir. Türkçenin gelecek nesillere aktarımında dil kullanımı ve sosyal yaşamdaki etkisi önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Bir milletin dilinin kullanımı sadece yazı dilinde değil konuşma dilinde ve sosyal kurumların adlandırılmasında da önem taşımaktadır. Çünkü o milletin evladı olarak dünyaya gelen bir çocuk, belirli bir dil kültürüyle büyüyüp yetişecektir. Bu çerçevede etrafında gördüğü adlandırmalar da onun dil edinimini temellendirecektir. Bu çalışmada Türkçenin işletme ve kurum adlarında kullanımı üzerinde durulmuş ve buradan hareketle Türkçenin kullanımına vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil, Dil Kullanımı, Türkçe, Türkçenin Önemi, Kelime

Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Videolarında Yapay Zekâ Tabanlı Alt Yazılardaki Hataların Analizi ve Geliştirme Önerileri

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ŞİMŞEK

Dokuz Eylül Üniversitesi, tugba.simsek@deu.edu.tr,
İzmir/TÜRKİYE

Spiker Emre ŞİMŞEK

TRT İzmir Müdürlüğü, emre.simsek@trt.net.tr,
İzmir/TÜRKİYE

Bu çalışmada, Yunus Emre Enstitüsü tarafından Youtube platformu aracılığıyla Türkçe öğrenen yabancılar için hazırlanan öğretim videolarında kullanılan yapay zekâ tabanlı alt yazıların imla ve dil bilgisi açısından analizi yapılmıştır. Çalışma kapsamında, A1 düzeyinde “Bayramlar”, A2 düzeyinde “Farklı Şehirler/Farklı Medeniyetler”, B1 düzeyinde “Halk Hikayeleri” ve B2 düzeyinde “Köy Hayatı” konulu videolar incelenmiştir. Yapay zekâ tarafından oluşturulan alt yazılardaki hatalar, dil düzeylerine göre kategorize edilerek detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, yazım hataları, yanlış anlam aktarımı, dil bilgisi eksiklikleri ve bağlam uyumsuzluğu gibi sorunların, Türkçe öğretim sürecinde yapay zekâ tabanlı araçların kullanıcı

deneyimi üzerinde olumsuz etkiler oluşturabileceğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, Türkçenin eklemeli dil yapısı ve kendine özgü gramer özellikleri nedeniyle yapay zekâ modellerinin karşılaştığı zorlukları vurgulamakta ve bu alandaki eksikliklerin giderilmesi için öneriler sunmaktadır.

Öneriler kapsamında, dil modeli geliştirme süreçlerinde Türkçenin morfolojik yapısına daha duyarlı algoritmaların tasarlanması, veri setlerinin kültürel ve bağlamsal zenginlik içerecek şekilde genişletilmesi ve alt yazı üretiminde kalite kontrol mekanizmalarının uygulanması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, bu tür hataların otomatik olarak tespit edilmesi ve düzeltilmesi için hibrit sistemlerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Bu çalışma, hem Türkçe öğretim materyallerinin niteliğinin artırılmasına hem de yapay zekâ destekli dil araçlarının Türkçedeki doğruluk oranlarının iyileştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Yunus Emre Enstitüsü gibi önemli bir kültürel kuruluşun içeriklerinde yapılan analizler, Türkçe öğretiminin uluslararası platformlarda daha etkili hâle getirilmesi açısından değerli bir referans niteliği taşımaktadır.

Türkiye Türkçesi ve Türkmen Türkçesi Yazım Kurallarının Karşılaştırılması

Doç. Dr. Tuna BEŞEN DELİCE

Afyon Kocatepe Üniversitesi, tunabesen77@gmail.com,
Afyonkarahisar/TÜRKİYE

Bugün bağımsız veya başka bir üst yönetime bağlı otonom Türk cumhuriyetlerinin yazı dillerine bakıldığında yazım kurallarının Türkiye Türkçesi yazım kurallarından oldukça farklı, kendi içlerinde ise büyük oranda benzer olduğu görülmektedir. Noktalama işaretlerinin kullanımı, büyük harfle yazılan sözcükler, Arapça, Farsça, Rusça ve Batı dillerinden alıntı sözcüklerin yazımı, Sovyetler Birliği Dönemi'nde dil kuralları oluşturulmuş olan bu yazı dillerinde Türkiye Türkçesinden farklıdır. Bu yazım ve noktalama farklılıklarının tespit edilmesi, lehçeden lehçeye aktarımlar için gerekli ve önemlidir. Tabii olarak bu alanda çalışanların öncelikle kendi ana dilinin yazım kurallarını bilmesi gerekmektedir. Aksi hâlde aktarımın yapıldığı lehçenin yazım kuralları hedef lehçeyle oluşturulan metne taşınmaktadır.

Bu bildiride Türkiye Türkçesi yazım kurallarından farklı olan yazım kuralları ve noktalama işaretleri kullanımlarının Türkmen Türkçesi örneğinde belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bunun için öncelikle Türkmen Türkçesi

üzerine bu konuda yapılmış çalışmalardan temel kurallar tespit edilmiş ve Türkiye Türkçesi için Türk Dil Kurumu tarafından belirlenmiş kurallarla karşılaştırılmıştır. Ayrıca birbiriyle benzer kuralları olan diğer Türk lehçelerinin farklı olan özelliklerine de değinilmiştir. Bu lehçelerde noktalama işaretlerinin daha sistematik kullanılması ve gramer çalışmalarının söz dizimi bölümünde ele alınmasının nedenleri, Batı dillerinden alıntı sözcüklerin yazımı konusu da tartışılmıştır.

Çalışmanın örneklem alanını Türkiye Türkçesi Yazım Kılavuzu, Türkmen Türkçesi yazım kuralları ve noktalama ile ilgili çalışmalar ve her iki lehçenin yazılı materyalleri oluşturmaktadır. Yazılı metinler, eş zamanlı yöntemle yazım kuralları bakımından değerlendirilmiş ve her iki lehçedeki farklı kullanımlar belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Türk Lehçeleri, Yazım, Noktalama

Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzlarının (1972-2008 arası) İmla Açısından Karşılaştırılması

Dr. Öğr. Üyesi Uğur ÖZGÜR

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, uozgur@nku.edu.tr,
Tekirdağ/TÜRKİYE

Toplumlar arasında farklı alanlarda gerçekleşen iletişim ve etkileşim, dillerin birbirini etkilemesinde önemli bir yere sahiptir. Ticari ilişkiler, göçler, buluşlar, din değişikliği, felaketler, hastalıklar, bilim ve sanattaki gelişmeler, özellikle son yıllardaki hızlı teknolojik ilerlemeler, diller arasında sözcük alışverişini artırmıştır. Farklı sebeplerle başka dilden geçen sözcükler, ödünç ya da alıntı sözcük olarak adlandırılmaktadır. Bu alıntı sözcüklerin yazımı konusundaki farklılıklar, sürekli tartışma konusu olmuştur. Kitaplarda, gazete ve dergilerde, sosyal ağlarda, televizyon kanallarında aynı alıntı sözcük, farklı yazılışlarla verilmektedir. Bu durum, imlada birliğin sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Türkçede artan alıntı sözcük sayısını azaltmak amacıyla 1960'lı yıllardan sonra terim sözlükleri ve kılavuzlar hazırlanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada 1972-2008 yılları arasında Türk Dil Kurumu tarafından yabancı sözlere karşılık hazırlanan altı farklı kılavuzdaki alıntı sözcükler ve bu alıntı

sözcüklere önerilen Türkçe karşılıkların yazımı incelenmiştir. Yıllara göre Batı kökenli alıntı sözcükler ve bu alıntı sözcüklere önerilen Türkçe karşılıkların yazımı konusunda tespit edilen farklılıklara ve değişikliklere yer verilmiştir. Ayrıca alıntı sözcüklerin okunuşa göre mi, orijinal dildeki biçimiyle mi, Türkçeleştirmeye çalışılarak mı yazıldığı sorularına cevap aranmış, tespit edilen benzerlikler ve farklılıklar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Alıntı Sözcüklerin Yazımı, Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu, İmla, Türk Dil Kurumu

Türkçede İnternet Jargonları ve Yeni Dilsel Trendler: Dijital Kültürün Dil Üzerindeki Etkisi

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ÇÜRÜK

Doğuş Üniversitesi, ycuruk@dogus.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

Günümüzde dijitalleşmenin yaşamın her alanına hızla nüfuz etmesiyle birlikte internet, bireylerin günlük iletişim alışkanlıklarını ve dil kullanım biçimlerini köklü biçimde değiştirmektedir. Özellikle sosyal medya platformları, çevrim içi oyun toplulukları, forumlar ve anlık mesajlaşma uygulamaları, bireylerin daha hızlı, kısa ve etkili bir şekilde iletişim kurma eğilimiyle yeni bir dilsel yapı oluşturmaya neden olmaktadır. Bu bildirinin amacı, Türkçede “internet jargonu” olarak tanımlanan yeni ifade biçimlerinin ortaya çıkışını, yayılım sürecini ve bu yapıların dil üzerindeki etkilerini incelemektir.

Çalışma kapsamında, internet jargonu kavramı tanımlanarak bu tür ifadelerin dil bilimsel yapılarına ilişkin bir çözümleme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca dijital ortamda kullanılan yaygın ifadeler, kısaltmalar ve sembolik anlatım

biçimleri dil bilimsel açıdan analiz edilmiştir. Emojiler, harf düşmeleri, kelime kısaltmaları, yabancı kökenli sözcüklerin Türkçeye uyarlanması, ses değişimleri ve sözlü ifadenin yazılı dile aktarımı gibi başlıca eğilimler ele alınmıştır. Örneğin “kanka” kelimesinin “knk” olarak kullanılması ya da “tamam” yerine “tm” yazılması, dijital iletişimde hız ve pratikliğin öncelik kazandığını göstermektedir. Ayrıca bu kullanım örnekleri, geleneksel yazı dilinin sınırlarını esnetmektedir.

Araştırmada nitel içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Sosyal medya paylaşımları, oyun platformları, çevrim içi forumlar ve anlık mesajlaşmalardan toplanan dilsel veriler çözümlenmiş; “cringe”, “flex yapmak”, “troll” gibi ifadelerin Türkçeye nasıl entegre olduğu ve bu süreçte yaşanan anlam kaymaları değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, internet kültürünün Türkçeye etkisini anlamak açısından önemli olup dijital dil bilim ve sosyal dil bilim alanlarında yapılacak gelecekteki araştırmalar için bir temel sunmayı amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnternet Jargonu, Dil Değişimi, Dijitalleşme, Sosyal Medya Dili, Yeni Dilsel Trendler

Tarihî Metinlerde Eklerin İmlası Üzerine: 1818 ve 1830 Tarihli Cönk Metinleri Örnekleminde

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ÇELİK

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, ycelik@mku.edu.tr,
Hatay/TÜRKİYE

Türkçenin tarihî metinleri incelendiğinde, özellikle Arap harfli metinlere bakıldığında, bu metinlerde gerek sözcüklerin gerekse eklerin yazımında pek çok imla farklılığının olduğu gözlemlenmektedir. Arap harfli metinlerde Arapça ve Farsça sözcükler ile ekler genellikle klasik imlaya uygun olarak yazılmaktadır. Ancak bazı metinlerde bu durumun dışına çıkıldığı diğer bir deyişle konuşma dilinin (sözlü dilin ve özellikle ağızların) etkisiyle standart imlanın dışında “farklı” yazımların da tercih edildiği görülmektedir. Arap harfli metinleri, Latin harflerine aktaran araştırmacılar da Arap harfli metinlerdeki sözcükleri ve ekleri gösterirken genellikle özgün imlaya bağlı kalmışlardır. Ancak kimi zaman dönemin telaffuz özelliklerini yansıtabilmek amacıyla özellikle ünlülerin yazımında harekelerden ve harflerden, ünsüzlerin yazımında ise fazladan eklenen harflerden ya da yalnızca ötümlü şekilleri olan eklerin ötümsüz şekillerinden yararlanmışlardır.

Bu çalışmada 19. yüzyılda yazılmış iki cönkteki eklerin imlası üzerinde durulmuştur. Çalışmada 19. yüzyıl Osmanlı Türkçesinde bilinen -standart- imladan farklı yazılan ekler ve bunların farklı yazılma nedenleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Eklerle ilgili değerlendirmeler, Milli Kütüphanede 51 ve 151 kayıt numaralı 19. yüzyıla ait iki cönk metni üzerinden yapılmıştır. Çalışmada, iki cönk metnindeki sadece “farklı” imla özelliği gösteren yapım ve çekim ekleri ile koşaç, soru eki, aitlik eki ve fiilimsiler incelenmiştir. Böylelikle Osmanlı Türkçesi üzerine yapılan imla çalışmalarına bir katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, 19. Yüzyıl, Cönk, İmla, Ekler

Türkçenin İmlası ile İlgili Müellifi Meçhul Bir Yazma Eser

Arş. Gör. Dr. Yunus Emre VAROL

İstanbul Beykent Üniversitesi, emrevarol@beykent.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

Türkçenin imla usulü ile alakalı olarak yaşanan tartışmalar, geçmişten günümüze değin hem Arap harfleri hem de Latin harfleri üzerinden süregelmiştir. Bu bağlamda Türkçeyi bir yazı dili olarak kullanan kişilerin ortak bir imla ve dil bilgisi usulünde buluşabilmesi maksadıyla tarih boyunca muhtelif imla ve kavaid kitapları telif edilmiştir. Bu eserlerin kahir ekseriyeti matbudur. Muhtevası, Türkçenin dil bilgisi ve imla kaidelerinden oluşan bu kitaplar, Tanzimat'ın ilanından sonra artış göstermişse de Tanzimat'tan evvel kaleme alınan yazma eserler de gözden kaçırılmamalıdır.

Klasik Türk edebiyatı sahasında bilhassa Arapça ve Farsça metinlerin gramerine filolojik açıklamalar getiren şerh kitapları, Türkçenin imlasına dair malumat ihtiva etmesi bakımından dikkate şayandır. Diğer taraftan doğrudan “imla” konusuna değinen münferit yazma eserler de mevcuttur. Mezkûr eserlerin Latin harflerine ve dil içi çeviri aracılığıyla günümüz Türkçesine kazandırılması ve tetkik edilmesi, Türkçe imlanın tarihî ahvalini anlamak

açısından mühimdir. Türkçenin imlasına temas eden yazma eserlerden birisi Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya, no. 4602’de kayıtlıdır.

Dijital katalogda *Türkçe Usûl-i İmlâ* şeklinde adlandırılan dört yapraklık eser, Türkçe imlanın eski harflerde nasıl olması gerektiği hakkında önemli bilgiler içermektedir. Ötrenin vav harfiyle karşılanması, bitişik ve ayrı yazılan harfler ile uzatma harflerinin kuralları, birleşik isimlerin imlası, yazım-da aynı harflere sahip olan kelimelerin farklı anlamlara tekabül etmesi, ünlü harfle biten kelimelere ilgi ekinin ilave edilmesi vb. gramatik hususlar, bu kısa eserde sarıh ifadelerle ortaya konmuştur. Metin, Türkçenin dil bilgisi özelliklerine eğilmesinin yanı sıra Türk edebiyatında büyük bir boşluğu dolduran “aruz vezni”nin imlası için de değerli izahlar ve örnekler sunmaktadır. Bu çalışmada, *Türkçe Usûl-i İmlâ* başlıklı eserin incelemesi yapılmış, Latin harfli transkripsiyonlu metnine ve günümüz Türkçesiyle dil içi çevirisine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Türkçenin İmlası, Dil Bilgisi, Usul, Aruz Vezni, Yazma Eser

Özbek Dilinin Alfabeti: Sorunlar ve Çözüm Önerisi

Prof. Dr. Yuldasheva Shakhlo SHUKURLAEVNA

Özbekistan Dünya Dilleri Devlet Üniversitesi, shahlondpi@gmail.com,
Taşkent/ÖZBEKİSTAN

Özbek dilinin, tarihin bu kadar çalkantılarına rağmen varlığını sürdürebilmesi takdire şayandır. Özbek dili, dilsel yapısına yabancı olan bilimsel görüşler nedeniyle son yüzyılda kardeş Türk dillerinden uzaklaşmış, öz Türkçenin ünlülerine özgü kalınlık-incelik uyumu bozulan bir dil hâline gelmiştir. El yazısında veya bilgisayar ortamındaki yazılarda imla yanlışları bir türlü aşılammış ve bu yanlışlara yenileri eklenerek devam edilmiştir. 20. yüzyılda Özbek dili ve edebiyatı öğretmenleri çoğunlukla yazımı zor sözcüklerde imla hatalarıyla karşılaşmışlardır. Sadece 21. yüzyıl öğrencisinde değil, yetişkinlerinde de Özbek dilinin yazımı konusu yaygın bir kamuoyu tartışması hâline gelmiştir. Hem Kiril hem de Latin alfabesiyle yayımlanan duyurularda, reklam metinlerinde ve hatta “*Makale ve özetlerin içeriğinden, üslubundan ve imlasından yazarlar sorumludur.*” notuyla yayımlanan bilimsel konferans bildiri metinlerinde yapılan yazım hataları söz konusudur. Bu durumun birkaç nedeni vardır.

Çalışmada alfabe konusu önemli hususlardan biri olarak ele alınmaktadır. Alfabe, yüzyıl zarfında birçok kez -örneğin 1929, 1940, 1993 yıllarında- değişikliğe uğramasına karşın Özbek dilinin seslerini en iyi yansıtan alfabenin hangisi olduğu konusundaki anlaşmazlıklar ve çekişmeler bitmemiştir. 20. yüzyılın sonlarından itibaren Kiril alfabesi ile Latin alfabesinin Özbek dili için birlikte kullanılması sadece Özbekistan’da değil, dünya çapında çok sayıda araştırmamanın konusu olmuştur. Çünkü eğitim-öğretim, kamu yönetimi, yayıncılık ve diğer tüm alanlar belli bir alfabe düzeni ve yazım kurallarına ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca yazım kurallarının iyileştirilmesine yönelik ihtiyaç da artmaktadır. Yazım konusunda uzmanlar L. Shcherba’nın “Yazım zaman zaman düzeltilmelidir çünkü yazılı biçim dil ile uyuşmayabilir” sözünü vurgulamaktadır. Türkiye Türkçesi için faaliyet göstermekte olan “Yazım Kılavuzu Çalışma Grubu”na benzer şekilde Özbekçe yazımından sorumlu bir çalışma grubunun kurulması ve yazımın yeni dijital çağa uygun hâle getirilmesi gerekmektedir.

Türk Dil Kurumunun Dijital Görünürlüğüne Eleştirel Bir Bakış

Arş. Gör. Yusuf MAKİNE

İstanbul Üniversitesi, yusufmakine@istanbul.edu.tr,
İstanbul/TÜRKİYE

Türkçenin doğru ve ortak kullanımı konusunda en yetkili organ olan Türk Dil Kurumu, iletişimin süreklilik ve hız kazandığı çağımızda yeterince görünür değildir. Okullarda, kurslarda, resmî yazışmalarda, öğretmenlere ait sosyal medya hesaplarında birbirinden farklı ya da birbiriyle çelişen meseleler Türk Dil Kurumu referansı ile sunulmaktadır. Kurum tarafından sunulan ancak sebebi sarıh olmayan sözcük, noktalama ya da dil bilimi unsurları yorum dayalı açıklamalara zemin hazırlayabilmektedir. Yazım ve noktalama kurallarıyla ilgili sürekli değişiklik yapıldığı, mantıksız kurallar getirildiği gibi büyük çoğunluğu konuya hâkim olmamaktan doğan ithamlar söz konusudur. Bu noktada dijital görünülüğün artırılması, birçok ikiliği ve bilgi kirliliğini ortadan kaldıracak temel adımlardan biridir.

Çalışmada Türk Dil Kurumunun kitlelere yeterince ulaşamaması ve doğru anlaşılmasının nedenleri eleştirel bir bakışla ele alınmış, güncel kılavuzda yer alıp kendi içinde tutarsız olan kullanımlar incelenmiştir. Ayrıca

belirli eğitim kurumlarının örneklem alındığı saha çalışmalarıyla dil yönetim sürecinin başındaki amaç ve sondaki çıktı arasındaki farklar, bunların benimsenme durumu ya da benimsenmesinin önündeki giderilebilir engeller üzerinde durulmuştur. Yapılan saptamalar neticesinde dijital görünürlüğün artırılmasıyla Türk Dil Kurumunun daha ulaşılabilir olması hedeflenmiştir.

Üzerinde durulan noktalardan hareketle Türk Dil Kurumunun kazandığı yeni çehreyle dil konusunda daha fazla inisiyatif alması beklenmektedir. Bunun için güncel kılavuzda ve çevrim içi sözlük sayfasında uygulanması gereken münferit değişiklik teklifleri, Türkçe öğretmenleriyle yapılan anket çalışması neticesinde şekillendirerek sunulmuş ve “yazım”, “noktalama”, “gerekçe”, “etimoloji”, “takip edilebilirlik” ve “etkileşim” başlıklarıyla gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dil Kurumu, Yazım Kuralları, Noktalama İşaretleri, Dil Bilgisi, Dijital Görünürlük

1962 Yılı “Sovyet Dönemi SSCB Halklarının Edebî Dillerini Geliştirme Meseleleri” Konferansında Türk Dilleri Oturumunda İleri Sürülen İmla Üzerine Sorunlar

Doç. Dr. Zehra OTUZBAY

Türk Akademisi, jazirakentauly@gmail.com,
Ankara/TÜRKİYE

Kasım 1962’de Alma-Ata (Almatı)’da “Sosyalist Ulusların Gelişimine İlişkin Ulusal Dillerin Gelişim Yasallıkları” konulu Kazak SSC Bilimler Akademisi Dil Bilim Enstitüsü, SSCB Bilimler Akademisi Dil Bilim Enstitüsü ve SSCB Bilimler Akademisi Rus Dili Enstitüsü ile ortaklaşa bir konferans gerçekleştirilmiştir. Konferansta, edebî dillerin gelişimine dair tarihî deneyimlerin genelleştirilmesi, bu dillerin mevcut durumu ve gelecekteki gelişim yolları gibi oldukça geniş bir konu yelpazesi ele alınmıştır. Konferansta bilimsel araştırma kurumlarının SSCB halklarının dillerinde modern dönemde meydana gelen süreçlerin incelenmesi alanındaki faaliyetlerinin koordinasyonuna ilişkin önemli ve güncel görevler belirlenmiştir. Konferansa, tüm birlik ve özerk cumhuriyetler ile bölgelerden dil bilimciler, edebiyatçılar, filozoflar,

tarihçiler katılmışlardır. Konferansta, SSCB halklarının dillerini incelemekle ilgilenen tüm Sovyet dil bilimcilerine yönelik tavsiye metni kabul edilmiştir. Konferans katılımcıları, geniş kapsamlı somut verilerin analizi temelinde, Sovyet dil bilimcilerinin Sovyetler Birliği halklarının birçok dilini inceleme, daha önce yazı dili bulunmayan halklar için yazı sistemleri oluşturma, alfabeler, imla kuralları ve terminolojiler geliştirme konularında önemli çalışmalar gerçekleştirdiği sonucuna varmışlardır. Bildirimizde bu konferansta Türk dilleri oturumundaki Taşkent'ten F. A. Abdullayev, G. A. Abdurahmanov, Bakü'den M. Ş. Şiraliyev, M. Ş. Ragimov, Almatı'dan Kazakça üzerine A. K. Hasenova, J. D. Doskarayev, A. İ. İskakov, S. Nurhanov, Uygurca üzerine A. T. Kaydarov, Frunze'den (Bişkek) B. U. Oruzbayeva, K. K. Sartbayev, İ. A. Batmanov, Nüküs'ten K. U. Ubaydullayev, Aşkabat'tan S. N-A. Atayev, Kazan'dan H. R. Kurbatov, Çeboksarı'dan İ. A. Andreyev, Kızıl'dan Ş. Ç. Sat, Ufa'dan T. M. Garipov, Yakuts'tan E. İ. Ubryatova, Moskova'dan T. A. Bertagayev, Gorno-Altaysk'tan N. A. Kuçigaşeva, Hakasya'dan D. F. Pataçakova, Nalçik'ten A. M. Appayev, N. A. Baskakov, S. K. Kenesbayev, S. B. Baişev gibi ileri gelen günümüzdeki birçok dil çalışmalarının temelini atan büyük isimlerin bildirilerindeki imla sorunları ele alınmaktadır.

SEMPOZYUM KURULLARI

ONUR KURULU / HONORARY COMMITTEE

Prof. Dr. Osman Bülent Zülfikar

(İstanbul Üniversitesi Rektörü)

Prof. Dr. Lütü Sunar

(Uluslararası Balkan Üniversitesi Rektörü)

Prof. Dr. Sevtap Kadioğlu

(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı)

Ekrem ERDEM

(Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Başkanı)

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZATION COMMITTEE

Prof. Dr. Ali Şükrü Çoruk

(Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı)

Prof. Dr. Fikret Turan

(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Prof. Dr. Hatice Tören

(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Doç. Dr. Feryal Korkmaz

(Sempozyum Koordinatörü/İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Doç. Dr. Yunus Emre Özsaray

(İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi)

Dr. Öğr. Üyesi Özcan Tabaklar

(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Dr. Öğr. Üyesi Filiz Ferhatoğlu

(Sempozyum Koordinatörü/İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Üyesi)

Dr. Öğr. Üyesi Fırat Karagülle

(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Tıgılı

(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Destanov

(Uluslararası Balkan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mumin Aliov

(Uluslararası Balkan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi)

Dr. Öğr. Üyesi Aytaç Ören

(Sağlık Bilimleri Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Dr. Öğr. Üyesi Kadir Yılmaz

(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Dr. Mizan Coşkun Özgür

(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Dr. Sevim Güldürmez

(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi)

Öğr. Gör. Dr. Aykut Nasip Kelebek

(İstanbul Medeniyet Üniversitesi Rektörlük Öğretim Elemanı)

Öğr. Gör. Selçuk Aydın

(İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Elemanı)

Elif Tokkal

(Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Yönetim Kurulu Üyesi)

Elif Sönmezşık Aydın

(Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Basın, Yayın ve İletişim Sorumlusu)

Hüseyin Türkan

(Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği Yönetim Kurulu Başkanı)

Hacer Selçuk

(İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Doktora Öğrencisi)

Gülçin Abay

(Kütüphaneci)

Zafer Acar

(Millî Eğitim Bakanlığı)

BİLİM KURULU / SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Ali AKAR (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Fuat ARICI (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Cengiz ALYILMAZ (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Semra ALYILMAZ (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa BALCI (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa BAŞARAN (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Şükrü ÇORUK (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Hayati DEVELİ (İstanbul Üniversitesi)

- Prof. Dr. Musa DUMAN** (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
- Prof. Dr. Murat ELMALI** (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Uğur GÜRSU** (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mustafa Sinan KAÇALIN** (Marmara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mücahit KAÇAR** (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Ahmet KOÇAK** (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mehmet ÖLMEZ** (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Zühal ÖLMEZ** (Yıldız Teknik Üniversitesi)
- Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN** (Erciyes Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mehmet SAMSAKÇI** (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Erdal ŞAHİN** (Marmara Üniversitesi)
- Prof. Dr. Serkan ŞEN** (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
- Prof. Dr. Hatice TÖREN** (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Mehmet Mahur TULUM** (Anadolu Üniversitesi)
- Prof. Dr. Lokman TURAN** (Atatürk Üniversitesi)
- Prof. Dr. Fikret TURAN** (İstanbul Üniversitesi)
- Prof. Dr. Vahit TÜRK** (İstanbul Kültür Üniversitesi)
- Prof. Dr. Osman UYANIK** (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
- Prof. Dr. Hanifi VURAL** (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
- Doç. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL** (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
- Doç. Dr. Talat AYTAN** (Yıldız Teknik Üniversitesi)
- Doç. Dr. Mehmet GÜRLEK** (İstanbul Üniversitesi)
- Doç. Dr. Abidin KARASU** (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
- Doç. Dr. Berker KESKİN** (İstanbul Üniversitesi)
- Doç. Dr. Feryal KORKMAZ** (İstanbul Üniversitesi)
- Doç. Dr. Seyhan MURTEZAN İBRAHİMİ** (Uluslararası Balkan Üniversitesi/Makedonya)
- Doç. Dr. Yılmaz ÖZKAYA** (Ege Üniversitesi)
- Doç. Dr. Gökçe Yükselen PELER** (Erciyes Üniversitesi)
- Doç. Dr. Musa SALAN** (Bartın Üniversitesi)
- Doç. Dr. Özkan SAPSAĞLAM** (Yıldız Teknik Üniversitesi)
- Dr. Öğr. Üyesi Şerif ESKİN** (İstanbul Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Fırat KARAGÜLLE (İstanbul Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Cüneyt NUR (Trakya Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi İsa SULÇEVİ (University of Prishtina/Kosova)

Dr. Öğr. Üyesi Özcan TABAKLAR (İstanbul Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Fatih TİĞLİ (İstanbul Üniversitesi)

Dr. Fatos DİBRA (University of New York Tirana/Arnavutluk)

SEMPOZYUM SEKRETERYASI/SYMPOSIUM SECRETARIAT

Merve CAN

Sena Nur DOĞAN

KATILIMCILAR VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Katılımcı	Kurum	Ülke	E-Mail
Prof. Dr. Ahmed Sami ELAYDY	Ayn Şems Üniversitesi	Mısır	ahmedsami79@yahoo.com
Prof. Dr. Ahmet KOÇAK	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Türkiye	ahmet.kocak@medeniyet.edu.tr
Prof. Dr. Ahmet Şefik ŞENLİK	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Türkiye	as.senlik@gmail.com
Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye	iaypay@aku.edu.tr
Prof. Dr. Ali CİN	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye	alicin@akdeniz.edu.tr
Prof. Dr. Ceyhan Vedat UYGUR	Pamukkale Üniversitesi	Türkiye	ceyhunvedatuygur@gmail.com
Prof. Dr. Elçin İBRAHİMOV	Karabağ Üniversitesi	Azerbaycan	elchin.ibrahimov@karabakh.edu.az
Prof. Dr. Fazıl GÖKÇEK	Ege Üniversitesi	Türkiye	fazil.gokcek@ege.edu.tr
Prof. Dr. Hacer TOKYÜREK	Erciyes Üniversitesi	Türkiye	hacertokyurek@erciyes.edu.tr
Prof. Dr. Hacı DURAN	İstanbul Aydın Üniversitesi	Türkiye	haciduranaydin.edu.tr
Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye	hdelice@aku.edu.tr
Prof. Dr. Halis DEMİR	Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye	halisdemir@cumhuriyet.edu.tr
Prof. Dr. Hayrullah KAHYA	Akaki Tsereteli Devlet Üniversitesi	Gürcistan	drhayrullahkahya@gmail.com
Prof. Dr. İbrahim TAŞ	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Türkiye	ibrahim.tas@bilecik.edu.tr
Prof. Dr. Latif BEYRELİ	Marmara Üniversitesi	Türkiye	beyreli@gmail.com
Prof. Dr. Muhammet YELTEN	İstanbul Arel Üniversitesi	Türkiye	muhammetyelten@arel.edu.tr

Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK	Kırıkkale Üniversitesi	Türkiye	meliacik63@gmail.com
Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH	Erciyes Üniversitesi	Türkiye	mustafargunsah@gmail.com
Prof. Dr. Nadir İLHAN	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Türkiye	nadirilhan@ahievran.edu.tr
Prof. Dr. Neslihan İlknur KOÇ KESKİN	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Türkiye	neslihan.koc@hbv.edu.tr
Prof. Dr. Selami ECE	Atatürk Üniversitesi	Türkiye	selamiece@atauni.edu.tr
Prof. Dr. Yuldasheva Shakhlo SHU-KURLAEVNA	<i>Özbekistan Dünya Dilleri Devlet Üniversitesi</i>	Özbekistan	shahlongpi@gmail.com
Doç. Dr. Aziz MERHAN	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye	azizmerhan@gmail.com
Doç. Dr. Berker KESKİN	İstanbul Üniversitesi	Türkiye	berker.keskin@istanbul.edu.tr
Doç. Dr. Halilibrahim ERTÜRK	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Türkiye	halil.erturk@bilecik.edu.tr
Doç. Dr. Giga KAMUSHADZE	Akaki Tsereteli Devlet Üniversitesi	Gürcistan	giga.kamushadze@gmail.com
Doç. Dr. Hilmi DEMİRAL	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Türkiye	hilmidemiral@ogu.edu.tr
Doç. Dr. Kürşat EFE	Amasya Üniversitesi	Türkiye	kursat.efe@amasya.edu.tr
Doç. Dr. Mehdi REZAEİ	Allameh Tabataba'i Üniversitesi	İran	rizai_m613@yahoo.com
Doç. Dr. Meder SALİEV	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye	msaliev@ohu.edu.tr
Doç. Dr. Mesut KOÇAK	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	Türkiye	mkocak@fsm.edu.tr
Doç. Dr. Muhammet Emin ALTINIŞIK	Erzurum Teknik Üniversitesi	Türkiye	emin.altinisik@erzurum.edu.tr
Doç. Dr. Murat KOÇAK	Ahmet Yesevi Üniversitesi	Kazakistan	mkocak@pau.edu.tr

Doç. Dr. Nilüfer YILDIRIM	Fırat Üniversitesi	Türkiye	nyildirim@firat.edu.tr
Doç. Dr. Özlem NEMUTLU	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Türkiye	ozlemnemutlu19@hotmail.com
Doç. Dr. Osman TÜRK	Harran Üniversitesi	Türkiye	osmanturkgau@gmail.com
Doç. Dr. Tuna BEŞEN DELİCE	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye	tunabesen77@gmail.com
Doç. Dr. Zehra OTUZBAY	Türk Akademisi	Türkiye	jazirakentauly@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi Ahmad Shafiq SHAFI	Kabil Devlet Üniversitesi	Afganistan	ahmadjiddi@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi Em-bie KYAZİMOVA	Şumnu Psikopos Konstantin Preslavski Üniversitesi	Bulgaristan	e.kyazimova@shu.bg
Dr. Öğr. Üyesi Fatih EKİCİ	Atatürk Üniversitesi	Türkiye	fatih.ekici@atauni.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Fa-tih KURTULMUŞ	Ardahan Üniversitesi	Türkiye	kurtulmusfatih@hotmail.com
Dr. Öğr. Üyesi Fatih TİĞLİ	İstanbul Üniversitesi	Türkiye	ftigli@istanbul.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Gözde GÜNGÖR	Sinop Üniversitesi	Türkiye	gozdegör@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi Halit ÇELİK	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Türkiye	halit.celik@dpu.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÇELİK	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	Türkiye	ce.hasan6@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi Miranda TCHANK-VETADZE	Akaki Tsereteli Devlet Üniversitesi	Gürcistan	mirandaa9011@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi Kadir YILMAZ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye	kadiryilmazsfl@gmail.com
Dr. Öğr. Üyesi Mumin ALİOV	Uluslararası Balkan Üniversitesi	Kuzey Makedonya	mumin.aliov@ibu.edu.mk
Dr. Öğr. Üyesi Noushad MK	Jamia Millia Islamia Devlet Üniversitesi	Hindistan	noushumkv@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Özlem KURT	Uluslararası Balkan Üniversitesi	Kuzey Make- donya	ozlem.kurt@ibu.edu.mk
Dr. Öğr. Üyesi Serdar GÜRÇAY	İstanbul Kültür Üniversitesi	Türkiye	s.gurcay@iku.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Şa- ban ÇOBANOĞLU	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	Türkiye	scobanoglu@fsm.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Fatma KOÇ	Adıyaman Üniver- sitesi	Türkiye	fkoc@adiyaman.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ŞİMŞEK	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye	tugba.simsek@deu.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Uğur ÖZGÜR	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	Türkiye	uozgur@nku.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ÇÜRÜK	Doğuş Üniversitesi	Türkiye	ycuruk@dogus.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ÇELİK	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Türkiye	ycelik@mku.edu.tr
Arş. Gör. Dr. Kubi- lay FENER	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Türkiye	kubilay.fener53@gmail.com
Arş. Gör. Dr. Meh- met SAVAN	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Türkiye	mehmetsavan@gmail.com
Arş. Gör. Dr. Sevim GÜLDÜRMEZ	İstanbul Üniversitesi	Türkiye	sevimguldurmez@istanbul.edu.tr
Arş. Gör. Dr. Mizan ÇOŞKUN ÖZGÜR	İstanbul Üniversitesi	Türkiye	mizan.coskunozugur@istanbul.edu.tr
Arş. Gör. Dr. Yunus Emre VAROL	İstanbul Beykent Üniversitesi	Türkiye	emrevarol@beykent.edu.tr
Arş. Gör. M. Halit ÇELİKİYON	İstanbul Üniversitesi	Türkiye	halit.celikyon@istanbul.edu.tr
Arş. Gör. Yusuf MAKİNE	İstanbul Üniversitesi	Türkiye	yusufmakine@istanbul.edu.tr
Dr. Mehmet Önder KARACAOĞLU	Milli Eğitim Bakanlığı	Türkiye	mehmetonder25@gmail.com
Dr. Sara BEHZAD	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	Türkiye	sarabehzad24@gmail.com
Dr. Shahrouz AGHATABAI	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	Türkiye	oatabay0@gmail.com

Öğr. Gör. Merve MIHCI	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Türkiye	mihcimerve@gmail.com
Öğr. Gör. Dr. Hande BULDUK	Gazi Üniversitesi	Türkiye	handebulduk@gazi.edu.tr
Öğr. Gör. Hatice TEKLER	Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Türkiye	haticetekler1@gmail.com
Öğr. Gör. Ceyda ÇELEBİ	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Türkiye	ceyda.celebi@hotmail.com
Selda BUĞRUL (Öğretmen)	Milli Eğitim Bakanlığı	Türkiye	sselda1973@gmail.com
Elif SÖNMEZİŞİK AYDIN (Yazar/Editör)	Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği	Türkiye	elifsonmezisikaydin@gmail.com
Emre ŞİMŞEK (Spiker)	TRT İzmir Müdürlüğü	Türkiye	emre.simsek@trt.net.tr
Gülfidan ÇİÇEKLİ (Doktora Öğrencisi)	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Türkiye	glfdn.cicekli@hotmail.com
Merve CAN (Doktora Öğrencisi)	İstanbul Üniversitesi	Türkiye	mercan@gmail.com.57
Sena TOPALOĞLU ŞİMŞEKOL (Yüksek Lisans Mezunu)	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	Türkiye	senatopaloglu99@gmail.com
Gizem KÜRÜŞ (Yüksek Lisans Öğrencisi)	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Türkiye	gizemkrs55@gmail.com

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

TÜRKÇENİN İMLASI

- ULUSLARARASI SEMPOZYUM -

24-26 Eylül 2025 İSTANBUL